

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GAZİPAŞA FOLKLORUNDA HALK OYUNLARI
VE GELENEKSEL GİYİM KUŞAM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erşan KIVRAK

**Enstitü Anabilim Dalı : Folklor ve Müzikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Folklor ve Müzikoloji**

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Muharrem ÖÇALAN

EYLÜL - 2009

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GAZİPAŞA FOLKLORUNDA HALK OYUNLARI
VE GELENEKSEL GİYİM KUŞAM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erşan KIVRAK

**Enstitü Anabilim Dalı: Folklor ve Müzikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Folklor ve Müzikoloji**

Bu tez 04/09/2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Türker EROĞLU

Yrd.Doç Dr. Muharrem ÖÇALAN

Yrd.Doç Dr. Yavuz KÖKTAN

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Erşan KIVRAK

15/05/2009

ÖNSÖZ

Halk oyunları, geleneğe bağlı maddî ve manevî kültürün kuşaktan kuşağa aktarıldığı zengin kültür değerlerinden bir bölümünü oluşturur. Türk halk oyunlarının otantik özelliklerinin korunması büyük önem taşımaktadır. Kuşaklar arası aktarım esnasında oluşabilecek her türlü bozulmanın (deformasyon) önlenmesi, bu önemli kültür değerlerinin tür, oyun, müzik ve giysi yönlerinden bilimsel ölçütlerde tespit edilmesi ve kayda geçirilmesi hayati önem arz etmektedir.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada; Gazipaşa oyunları araştırılıp incelenmiş, oyunlar analiz edilerek her figür kare kare fotoğraflanmış, geleneksel giyim kuşam hakkında bilgi verilerek giysiler fotoğraflanmış ve halk oyunlarında kullanılan müzikler notaya alınmıştır. Gazipaşa yöresi kalk oyunları ve halk oyunlarında kullanılabilecek geleneksel giysilerle ilgili bir standart oluşturma arzusu bizi bu alanda çalışmaya sevk etmiştir.

Çalışmanın bizden sonraki araştırmacılara örnek olmasını ve daha da geliştirilmesini temenni ederiz.

Bu çalışmada fikirlerini, bilgilerini hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam, Sayın Yrd. Doç. Dr. Muharrem ÖÇALAN'a, bana halk oyunları sevgisini aşılayan ve beni bu alanda çalışmaya yönlendiren ve yapmış olduğu derlemelerden yararlandırıan halk oyunları uzmanı, hocam, sayın Uğur URAL'a, tezimin yazım aşamasında desteğini esirgemeyen mesai arkadaşım ve ablam sayın Türkan BALCI'ya çalışmalarına kaynaklık eden sayın Kerim COŞKUN'a, sayın Ahmet KAYA'ya, sayın Mustafa AKKOCA'ya teşekkür eder; kullandığı kostümleri yıllarca koruyarak iz bırakan sayın Ümmü AKKOCA'yı (merhum), Elif SAÇAKLI'yı (merhum), doksan yaşının üzerine çıkmasına rağmen kemanesi ile çalıp söyleyen ve kaynaklık eden sayın Hasan GÜLCAN'ı (CİVCİR EMMİ) (merhum), Yine doksan yaşına çıkmasına rağmen oynadığı zeybek oyunu ile kaynaklık eden sayın Sefer GÜLCAN'ı (SEFER EMMİ) (merhum) rahmetle anar, çalışmalarımda maddi-manevi desteğini esirgemeyen eşime ve katkısı olan herkese teşekkür ederim.

Erşan KIVRAK

15 Mayıs 2009

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
NOTA LİSTESİ	v
FOTOĞRAF LİSTESİ	vi
ÖZET	xiv
SUMMARY	xv
 GİRİŞ	 1
 BÖLÜM I: GAZİPAŞA İLÇESİ	 4
1.1. Tarihi	4
1.1.1. Anadolu’da Türkler Dönemi	5
1.1.2. Osmanlı Dönemi	5
1.1.3. Cumhuriyet Dönemi ve İdari Durumu	8
1.1.4. Gazipaşa Bölgesine Yerleşmiş Türkmen Oymak, Aşiret ve Cemaatleri	8
1.2. İlçenin Coğrafyası	16
1.3. Geçim Kaynakları	16
1.3.1. Tarım	16
1.3.2. Hayvancılık	17
1.3.3. Ormancılık	17
1.3.4. Turizm	18
 BÖLÜM II: GENEL KAVRAMLAR	 19
2.1. Oyun Kavramı ve Tanımı	19
2.1.1. Oyun Kavramının Nitelikleri	21
2.1.2. Oyun Türleri	21
2.1.3. Türklerde Oyun	22
2.2. Dans Kavramı ve Tanımı	22
2.2.1. Dansın Doğuşu	23
2.2.2. Türk Dans Antropolojisinde Sakarya Okulu Anlayışı ve Esasları	23

2.2.3. Dans Türleri	25
2.3. Halk Oyunları.....	25
2.3.1. Türk Halk Oyunları	27
2.3.2. Türk Halk Oyunlarının Gruplandırılması.....	28

BÖLÜM III: GAZİPAŞA FOLKLORUNDA HALK OYUNLARI

VE GELENEKSEL GİYİM KUŞAM	30
3.1. Gazipaşa Oyunları	30
3.1.1. Yayla Oyunları	30
3.1.2. Gazipaşa Halk Oyunları Analizleri	35
3.1.2.1. A Süne Oyunu	35
3.1.2.2. Aslan Karam Oyunu.....	40
3.1.2.3. Eminem Oyunu	41
3.1.2.4. Aslan Mustafa Oyunu	45
3.1.2.5. Sefer Emmi Zeybeği	45
3.2. Geleneksel Giyim Kuşam	52
3.2.1. Kadın Giysileri	52
3.2.1.1. Günlük Kadın Giysileri	52
3.2.1.2. Gelin Giysileri	59
3.2.2. Erkek Giysileri	60
3.2.2.1. Günlük Erkek Giysileri	60
3.2.2.2. Damat Giysileri	64
3.3. Müzik	65
3.3.1. A Sünne Türküsünün Hikayesi	65
SONUÇ VE ÖNERİLER	80
KAYNAKÇA	81
EKLER	84
ÖZGEÇMİŞ	86

KISALTMALAR LİSTESİ

S.	: Sayfa
M.Ö.	: Milattan önce
M.S.	: Milattan sonra
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
m.	: metre
km.	: kilometre
GAFYAD	:Gazipaşa Folklorunu Yaşatma Derneği

TABLO LİSTESİ

TABLO 1	Barçın yaylasında yaylayıp, Gazipaşa'ya yerleşen Yörük Kabileleri.....	14
TABLO 2	Barçın yaylasında yaylayıp, Alanya'ya yerleşen Yörük Kabileleri.....	15
TABLO 3	Metin - Türkü – Dans Öğeleri.....	25

NOTA LİSTESİ

Nota 1. A Sünne	67
Nota 2. Eğildim Kalkamadım	69
Nota 3. Gazipaşa Çiftetellisi	70
Nota 4. Gazipaşa Çiftetellisi 2	72
Nota 5. Aman Bu Fasulye	73
Nota 6. Pencereleeri Damaklı	74
Nota 7. Aslan Mustafa	75
Nota 8. Eminem	77
Nota 10. Aslan Karam	78
Nota 11. Sefer Emmi Zeybeği	79

FOTOĞRAF LİSTESİ

F.1a “A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.1b“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.1c“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.2a.“A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.2b“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.2c“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.2d“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.3a“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.3b“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.3c“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.3d“ A Sünne” Yürüme Hareketi	36
F.4a “A Sünne” Dönme Hareketi	36
F.4b. “A Sünne” Dönme Hareketi	37
F.4c “A Sünne”Dönme Hareketi.....	37
F.4d “A Sünne” Dönme Hareketi.....	37
F.4e. “A Sünne” Dönme Hareketi.....	37
F.4f“ A Sünne” Dönme Hareketi	37
F.4g “A Sünne” Dönme Hareketi.....	37
F.4ğ “A Sünne” Dönme Hareketi.....	37
F.5a“ A Sünne” Çökme Hareketi.....	37
F.5b“ A Sünne” Çökme Hareketi.....	37
F.5c“ A Sünne” Çökme Hareketi.....	37
F.5d“ A Sünne” Çökme Hareketi	37
F.5e“ A Sünne” Çökme Hareketi.....	37
F.5f“ A Sünne” Çökme Hareketi	37
F.5g“ A Sünne” “Çökme Hareketi.....	37
F.5ğ“ A Sünne” Çökme Hareketi	37
F.6a “A Sünne” Yürüme Hareketi	38

F.6b“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.6c“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7a “A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7b“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7c“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7d“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7e“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7f“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7g“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.7ğ“ A Sünne” Yürüme Hareketi	38
F.8a “A Sünne” Yürüme Hareketi	39
F.8b “A Sünne” Yürüme Hareketi	39
F.8c“ A Sünne” Yürüme Hareketi	39
F.8d “A Sünne” Yürüme Hareketi	39
F.9a “A Sünne” Dönme Hareketi	39
F.9b “A Sünne” Dönme Hareketi.....	39
F.9c“ A Sünne” Dönme Hareketi.....	39
F.9d“ A Sünne” Dönme Hareketi.....	39
F.9e“ A Sünne” Dönme Hareketi.....	39
F.9f“ A Sünne” Dönme Hareketi	39
F.9g“ A Sünne” Dönme Hareketi.....	39
F.9ğ“ A Sünne” Dönme Hareketi.....	39
F.10a Aslan Karam Oyunu	40
F.10b Aslan Karam Oyunu	40
F.10c Aslan Karam Oyunu.....	40
F.10d Aslan Karam Oyunu	40
F.10e Aslan Karam Oyunu.....	40
F.10f Aslan Karam Oyunu	40
F.10g Aslan Karam Oyunu	40

F.10ğ Aslan Karam Oyunu	40
F.11a “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.11b “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.11c “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.11d “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.11e “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.11f “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.11g “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.11ğ “Aslan Karam” Dönme Hareketi	41
F.12a “Eminem” Zıplayarak Yürüme	41
F.12b “Eminem” Zıplayarak Yürüme	41
F.12c “Eminem” Zıplayarak Yürüme	41
F.12d “Eminem” Zıplayarak Yürüme	41
F.13a “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.13b “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.13c “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.13d “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.13e “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.13f “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.13g “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.13ğ “Eminem” Dönme Hareketi	42
F.14a “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42
F.14b “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42
F.14c “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42
F.14d “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42
F.14e “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42
F.14f “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42
F.14g “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42
F.14ğ “Eminem” Çökme ve Diz vurma	42

F.15a “Eminem” Çapraz Yürüme	43
F.15b“Eminem” Çapraz Yürüme	43
F.15c“Eminem” Çapraz Yürüme	43
F.15d“Eminem” Çapraz Yürüme	43
F.16a “Eminem” Çapraz Yürüme2	43
F.16b“Eminem” Çapraz Yürüme	43
F.16c“Eminem” Çapraz Yürüme	43
F.16d“Eminem” Çapraz Yürüme	43
F.17a “Eminem” Yürüme Hareketi3	43
F.17b“Eminem” Yürüme Hareketi3	43
F.17c“Eminem” Yürüme Hareketi3	43
F.17d“Eminem” Yürüme Hareketi3	43
F.18a “Eminem” Zıplayarak Yürüme	44
F.18b“Eminem” Zıplayarak Yürüme	44
F.18c“Eminem” Zıplayarak Yürüme	44
F.18d“Eminem” Zıplayarak Yürüme	44
F.19a“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.19b“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.19c“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.19d“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.19e“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.19f“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.19g“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.19ğ“Eminem” Dönme Hareketi	44
F.20a “Eminem” Zıplama Hareketi	45
F.20b“Eminem” Zıplama Hareketi	45
F.20c“Eminem” Zıplama Hareketi	45
F.20d“Eminem” Zıplama Hareketi	45
F.21a “Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket	46

F.21b “Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket.....	46
F.21c “Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket.....	46
F.21d “Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket.....	46
F.21e “Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket.....	46
F.21f“Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket	46
F.21g “Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket.....	46
F.22a “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22b “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22c “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22d “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22e “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22f “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket	47
F.22g “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22ğ “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22h “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	47
F.22ı “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket	47
F.22i “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket	47
F.22j “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket	47
F.22k“Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	48
F.22l “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket	48
F.22m “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket.....	48
F.23a“Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma	48
F.23b “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	48
F.23c “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	48
F.23d “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	48
F.23e “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma	48
F.23f “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma	48
F.23g “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	48
F.23ğ “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma	48

F.23h “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	48
F.23i “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma	49
F.23j “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	49
F.23k “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	49
F.23l “Sefer Emmi Zeybeği” Diz vurma.....	49
F.24a “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket	49
F.24b “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket	49
F.24c “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket	49
F.24d “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket.....	49
F.24e “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket	49
F.24f “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket.....	49
F.24g “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket	50
F.24ğ “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket.....	50
F.24h “Sefer Emmi Zeybeği” Dördüncü Hareket.....	50
F.25a “Sefer Emmi Zeybeği” Beşinci Hareket	50
F.25b “Sefer Emmi Zeybeği” Beşinci Hareket.....	50
F.25c “Sefer Emmi Zeybeği” Beşinci Hareket	50
F.25d “Sefer Emmi Zeybeği” Beşinci Hareket.....	50
F.25e “Sefer Emmi Zeybeği” Beşinci Hareket	50
F.25f “Sefer Emmi Zeybeği” Beşinci Hareket.....	50
F.26a “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26b “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26c “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26d “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26e “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26f “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2.....	51
F.26g “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26ğ “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51

F.26 h “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26i“Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.26i“Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2	51
F.27a. Tellik	53
F.27b. Fes	53
F.27c. Sarı Cember	53
F.27d. Tellik	53
F.27e. İşlemeli yazma ve telliğin arkadan görünüşü	53
F.28a. İç Göyneğ (İçlik)	54
F.28b. İç göyneğin yakası	54
F.28c. İç göyneğin nakış işlemeli kısmı	54
F.29a. Üç etek (Çitari kumaştan yapılmış)	55
F.29b. Üç eteğin içten görünüşü	55
F.29c. Kutnu kumaştan yapılmış üç etek	55
F.29d. Üç eteğin köşe nakışları	55
F.29e. Üç eteğin kol nakışları	55
F.30a. Salta	56
F.30b Salta yandan görünüş	56
F.31a. Sırmalı Salta (Ön)	56
F.31b. Sırmalı Salta (Arka)	56
F.31c. Sırmalı Salta (Kol)	56
F.32a. Havlu	57
F.32b. Havlu işlemleri	57
F.33. Saltalı Genç Kadın Kıyafeti	57
F.34a. Sırmalı Saltalı Genç Kadın Kıyafeti	58
F.34b. Sırmalı Salta Arkadan Görünüş	58
F.35a. Ala Çorap	59
F.35b. Çarık	59
F.35c. Yemeni	59

F.36. Tüylü Gelin Başlığı.....	59
F.37a. Gelin Kıyafeti(arka)	60
F.37b. Gelin Kıyafeti(ön).....	60
F.37c. Gelin Kıyafeti(yan)	60
F.38. Altı Köşe Kasket	62
F.39. Gömlek.....	62
F.40. Şalvar	62
F.41a. Darabulus Kuşak	62
F.41b. Darabulus Kuşak	63
F.41c. Darabulus Kuşağın Giyinişi	63
F.42. Yün Çorap	63
F.43a. Ermenek Lastiği	63
F.43b. Çarık.....	63
F.43c. Körüklü Çizme	63
F.44a. Genç Erkek Giyimi ön	64
F.44b. Genç Erkek Giyimi arka	64
F.45a. Damat Kıyafeti ön	64
F.45b. Damat Kıyafeti arka	64

Tezin Başlığı: Gazipaşa Folklorunda Halk Oyunları ve Geleneksel Giyim Kuşam	
Tezin Yazarı: Erşan KIVRAK	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Muharrem ÖÇALAN
Kabul Tarihi: 4 Eylül 2009	Sayfa Sayısı: XV (ön kısım) + 86 (tez)
Anabilimdalı: Folklor ve Müzikoloji Bilimdalı: Folklor ve Müzikoloji	
Bu çalışma ile Gazipaşa’da eksikliği görülen halk oyunları ve geleneksel giyim kuşamla ilgili, alan araştırmasına dayalı temel verileri elde edip arşivlemeye çalıştık. Gazipaşa merkez ve bazı köyleri kapsamaktadır. Gazipaşa, bazı dönemlerde Toroslar’a yağan yağmurdan oluşan selin derelerde birleşerek Gazipaşa’ya inmesinden dolayı sel indi anlamına gelen “Selinti” adıyla da anılmıştır. Antalya’nın Alanya ilçesi, Mersinin Anamur ilçesi ve Karaman ile sınır olan Gazipaşa, bu bölgelerle kültürel etkileşim içerisine girmiş; bünyesinde bu yörelerin özelliklerini de barındıran kendine özgü bir kültürel yapıya sahiptir. Yapılan alan araştırmasında Gazipaşa’ya özgü halk oyunları ve geleneksel giyim kuşamla ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmada gözlem metodu uygulanıp, mahalli kişi ve sanatçılarla görüşme yöntemi ile kayıtlar alınmıştır. Ülkemizde zeybek dansları genellikle 9 birim zamanlı olup, 7 ve 8 birim zamanlı olanlara da rastlamak mümkündür. Ancak; yapmış olduğumuz çalışmada zeybeklerle ilgili çalışmalara kaynak ve örnek olabilecek, Gazipaşa’ya özgü 15/8 birim zamanlı zeybek dansına rastlanmıştır. Zeybeğin adı yörede bilinmediğinden dolayı, zeybeği oynayan kaynak kişinin adından esinlenerek “Sefer Emmi Zeybeği” adının oyuna verilmesinin uygun olacağını düşünmekteyiz. Geleneksel giyim kuşamla ilgili yaptığımız çalışmada ise; kostüm parçalarında başka yörelerle benzerlik gösteren olsa da, içlik olarak giyilen iç giysisinin aynı zamanda aksesuar olarak görünmesini sağlayan, başka yörelerde görülmeyen farklı bir giyim tarzı tespit etmiş bulunmaktayız. Tespit edilen Gazipaşa oyunlarının hareketleri fotoğraflanmış, adım analizi yapılmış; yöreye ait genç kadın, gelin, genç erkek ve damat giysileri tanıtılmış ve yöreye has oyun müzikleri incelenerek notaya alınmıştır. Yapmış olduğumuz alan araştırmasına dayalı bu çalışmanın bundan sonraki çalışmalara kaynak olabileceğini düşünüyoruz.	
Anahtar kelimeler: Gazipaşa, Halk Oyunları, Giyim Kuşam	

Title of the Thesis: Folk Dances and traditional dress and finery in Gazipaşa	
Author: Erşan KIVRAK	Supervisor: Assist Prof. Dr. Muharrem ÖÇALAN
Date: 4 September 2009	Nu. of pages: XV (front part) + 86 (thesis)
Department: Folklore and musicology Subfield: Folklore and musicology	
In this study the lack of Gazipaşa common with folk dances and traditional apparel, basic data obtained based on field research whether we try to archiving. Some villages in central and covers Gazipaşa. Gazipaşa, consisting of pouring rain during some periods selin Toros point to combine the streams due to the floods in to the indi Gazipaşa means "Selinti" has been referred to as the name. Alanya district of Antalya, Mersin's Anamur district and the border with Karaman Gazipaşa, cultural interaction in this region have entered into, the properties of this region within the host has a unique cultural context. Made in field research and traditional folk dances native to Gazipaşa information is provided with clothing. Observation method applied to study whether the local people and interviews with artists and recordings were taken. Our country, time and Zeybek dances usually 9 units, 7 and 8 units in time is possible to see those. However, we have made to the study of the source and study sample may zeybek Gazipaşa-specific 15 / 8 unit time is found to Zeybek dances. Zeybek's name is unknown in the region because the resources zeybek person's name is inspired by the play "Sefer Emmi Zeybeği Zeubeği" to the name of the game I think could be given are appropriate. Related to traditional apparel in our study, in full costume similar to other regions, although the familiar inner clothes worn at the same time make it appear as accessories which are not seen in other regions a different clothing styles have determined are found. Determining the movements of Gazipaşa games photographed, step-made analysis; region belong to the young woman, bride, groom young men and clothing was introduced to the region and has taken note was examined and play music. Based on field research that we have made further studies of this study believe that the source may be.	
Keywords: Gazipaşa, Folk Dances, dress and finery	

GİRİŞ

Gazipaşa; Akdeniz’de, Anadolu yarımadasının batı sahillerindedir. Gazipaşa doğal güzellikleriyle süslenmiş, varlığı yeterince keşfedilmemiş, halk oyunları ve geleneksel giysileri derlenip değerlendirilmemiş ilçelerimizden biridir.

Antalya’nın merkezine uzak olan ilçemiz (180 km.), Mersin ve Konya ili ile sınır olması, üç yörenin özelliklerini taşıması ve aralarındaki etkileşimi göstermesi bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Gazipaşa halkı, ilçemize sınırı olan komşu ilçelerin halkı ile (özellikle Anamur halkı) yaz mevsiminde aynı yaylaları paylaşmakta; ortak yaşam ve etkileşimler yoluyla ortak kültürü doğurmaktadır.

Araştırmacılar tarafından bu alandaki farklılıkların ya da benzerliklerin göz ardı edilmesi veya alanda uzman kişilerin yöredeki halk oyunlarını, geleneksel giyim kuşamı ve müzik unsurlarını bilimsel olarak incelemediğinden dolayı, yöreye özgü birçok oyunumuzun unutulduğu ve tarihî eser niteliği taşıyan birçok geleneksel giysimizin keşfedilmeden yok olmaya mahkûm olduğu söylenebilir. Bu çalışmayla henüz araştırıp incelemesi yapılmayan kültür unsurlarının tespit edilmesi, bilimsel incelemesinin yapılması ve kültür mirasının gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır. Çalışmanın, Milli Kültürümüzün gelecek nesillere aktarılmasında, küçük de olsa, bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Halk oyunları, günümüzde oldukça ilgi gören, gözde bir sanat dalıdır. Bilimsel ve pratik yönden Türk halk oyunlarının “adım” , “müzik” ve “kıyafet” yapısının en doğru şekilde tespit edilmesi önem taşımaktadır.

Çalışmanın Konusu

Tez konusu; “Gazipaşa Folklorunda Halk Oyunları ve Geleneksel Giyim Kuşam” olarak belirlenmiştir. Yörede oynanan halk oyunları incelenerek oyunların adım analizleri yapılmış ve her adım fotoğraflanmış; oyun müzikleri notaya alınmış ve geleneksel giysiler hakkında bilgi verilerek giysiler fotoğraflanmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada; Gazipaşa yöresi halk oyunlarının ve geleneksel giyim kuşamla ilgili özelliklerin, alan araştırması yöntemiyle temel verileri elde edilerek arşivlemek amaçlanmıştır.

Gazipaşa halk oyunlarının adım yapısı, müzik yapısı, kıyafet şekli ve yapısı ile biçimsel özelliklerinin neler olduğu sorularına cevap aranacaktır.

Bu çalışmayla, Gazipaşa folklorunda halk oyunları ve geleneksel giyim kuşamla ilgili elde edilen verilerin bilimsel olarak kayda geçirilmesi, genel olarak Türk kültürüne, özelde ise Gazipaşa yöresi kültürüne katkıda bulunmayı sağlayacak ve konuyla ilgili yapılacak çalışmalara kaynaklık edecektir.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışma Anamur, Konya ve Antalya bölgesinin izlerini de taşıyan Gazipaşa'yı kapsamaktadır.

Çalışma esnasında; Gazipaşa ilçe merkezi ve köyler gezilip araştırılarak incelenmiş, inceleme konumuz itibarıyla birbiri ile farklılık arz eden müzik, oyun ve giysilerin tespitleri ve incelemeleri yapılmış, aynı olanlardan ise sadece bir tanesi örneklenmiştir.

Çalışma alanı olarak ele alınan başlıca yerler şunlardır:

Gazipaşa Merkez, Esenpınar (Gevenes) Köyü, Yeşilyurt Köyü, Çığlık Köyü, Çörüş Köyü Armutalanı Mahallesi.

Araştırmanın Önemi

Çalışma alanımızda, yaptığımız kapsamda ve içerikte günümüze kadar akademik bir çalışma yapılmamıştır. Çalışma alanımızın çevresiyle sosyal ve kültürel etkileşim konusunda özel bir konuma sahip olması, çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Bu araştırmada toplanacak verilerle; Gazipaşa folklorunda adım, müzik ve kıyafet özelliklerinin saptanması gerçekleştirilecek ve çalışmamız yöre ile ilgili bundan sonraki çalışmalara kaynaklık edebilecektir.

Çalışmanın Yöntemi

Yapılan alışma, alan araştırması niteliğindedir. nce; ilçede uygulama alanı seçimi için bir ön araştırma çalışması yapılmış, bu çalışma sonucunda gelenek, görenek ve âdetlere bağlı olma, bu değerleri günümüzde yaşatma ve icra etme özelliği taşıyan köyler tespit edilmiştir. Bu n tespit doğrultusunda alana çıkılmış ve gözlem, yüz yüze görüşme, kayıt ve çözümleme, fotoğraflama ve örnek toplama yöntemleriyle veri derlemeleri yapılmıştır. Sahaya zgn özellikler taşıyan ve çalışma konumuza kaynaklık edebilecek nitelikteki yöre insanları ve mahall sanatçılarla görüşmeler yapılarak görüntü, ses ve bilgi kayıtları alınmıştır. Özellikle, yörede bulunan eski halk oyuncular, çalgıcılar, ve geleneksel giyim kuşamla ilgili koleksiyon çalışması yapmış folklor tutkunları ile temasa geçilmiş, derlemeler doğrudan kaynaklardan tespit edilmiştir. Çalışma konumuza ilişkin yöre oyunlarının adım ve müzik yapıları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve kayda geirilmıştir.

Derlemelerde elde edilen veriler yorum yapmaksızın tamamen nesnel olarak aktarılmıştır.

Çalışma esnasında, konumuzla ve alanımızla ilgili literatür taraması yapılmış, mevcut tez, kitap, makale ve kayıtlar temin edilmiş, bu çalışmalardan tezimize kaynak olacak bölümler fişlenmiş ve olabildiğince zengin bir bibliyografya oluşturulmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM I. GAZİPAŞA İLÇESİ

Güneyde masmavi bir şerit gibi uzanan Akdeniz, kuzeyinde alabildiğine uzanan ve yükselen Toros Dağları, dağların üzerinde yemyeşil fundalık ve koru ormanları, yükseklik arttıkça dağ tepelerinde pamuk yığınlarını andıran kar kümeleri, Gazipaşa'yı her mevsim ayrı bir renk cümbüşüne boğar.

Gazipaşa; Antalya Körfezinin doğu ucunda, Torosların Akdeniz'i çevrelediği yayın içinde yer almaktadır. Mersin- Antalya yol güzergâhında, batı kıyı şeridi ile birlikte toplam nüfusu "Türkiye Cumhuriyeti İstatistik Kurumu, 2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin veri tabanına göre 47.699'dur." (<http://www.gazipasaforum.net/gazipasa-gundem-gazetesi/iste-gazipasanin-nufusu.html> 23.01.2008).

Gazipaşa yalnız sahil kesiminde değil, yaylalara kadar serpilmiş tarihi eserleri, ilgi çekici dinlenme yerleri olan, yeşilin her tonunun bulunduğu bir yöredir.

1.1. Tarihi

Gazipaşa'nın eski adının "Selinti" olduğu, yöre halkının çoğu tarafından bilinmektedir. Selinti adının sel indi'nin bozulmuş şekli olduğu bilinmektedir. Yağışın çok olduğu dönemlerde Toroslar'a yağan yağmurdan oluşan selin derelerde birleşerek Gazipaşa'ya inmesi sonucu buraya Selindi'nin bozulmuş şekli olan Selinti adı verilmiştir.

M.Ö.11. Yüzyıldan itibaren başlayan Gazipaşa'nın tarihinin belirginleştiği yıllar, M.Ö.67'dir. Bu tarihten başlayarak bölgede Roma egemenliği görülmüştür. Romalıların yönetiminde iken, aynı yüzyılda, yani 1. yüzyılda Maleposyatak Yahudileri ile savaşan Roma İmparatoru Tronus, savaşın dönüşünde hastalanmış, daha sonra burada ölmüştür. Tronus başka kaynaklarda "Trajen, Strean" gibi adlarla anılmaktadır.

Selinti şehir harabelerinde Roma imparatorlarından Trajen ölmüş, Adına "Trajen Polis" denmişti. Selinti denizden iki mil uzakta ve çayın seviyesinden –suların taşmasından kurtulsun diye- yüksek bir yerde kurulmuştur. (Kıvrak, 2000).

"Bofor" adındaki yazar, bu şehirde Trajen'in mezarının bulunduğunu iddia etmiştir. Şehrin hamam, tiyatro, su bentleri harabeleri görülmektedir. Buna göre selinti, Batı Kilikya'da "Tranşe" bölgesindedir.

Gazipaşa'nın adları M.Ö. 1. yüzyıldan beri “SELİNOS, SELENTİOS, TRAJEN POLİS, SELİNTİ” olarak kullanılmıştır.

M.Ö.1. yüzyılda Anadolu'da Roma egemenliği Batı ve Doğu diye ikiye ayrılmıştır. O dönemlerde Muğla'dan başlayarak, doğuya doğru Akdeniz sahilleri “Asya” sınırları içerisinde yer alıyordu.

M.S.11. Yüzyıldan başlayarak, Güney Akdeniz, Bizans İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde yer almaktadır. M.S.565'te Gazipaşa, Antalya ve Alanya'yı da sınırları içerisinde barındıran Pamfilya sınırları içerisindeydi. (Kıvrak, 2000).

1.1.1. Anadolu'da Türkler Dönemi

Antalya ve çevresi (Gazipaşa dâhil) Selçuklu Türkleri'nin Anadolu'yu fethinden önce Bizans İmparatorluğunun “Kbyrre Oteen” Eyaleti içerisindeydi.

1071 Malazgirt Zaferi'nden başlayarak Anadolu'yu Türkleştiren ve İslamlaştıran Selçuklular, Konya'yı kendilerine merkez edinmişlerdi.

Anadolu Selçuklu Sultanı Alâaddin Keykubat 1221'lerde Alanya'yı alır. Bu arada Antalya Subaşı “Mübarizüddün Er-Tokuş”, sahilde bulunan Rumları Kıbrıs'a gitmeye zorlar. 1225'lerde Antalya, Manavgat, Gazipaşa sahilleri Rumlardan teslim alınır. Bölgedeki Rumlar Kıbrıs'a doluşurlar.

1262'lerde Anadolu'ya Moğolların saldırıları olmuştur. Gazipaşa, Anadolu Selçuklu Devletinin Konya ve Bağlı Bölgeleri arasında yer almaktadır. Moğolların saldırıları sonucunda Maraş dolaylarından başlayıp, Toros Dağlarını izleyerek yerleşen bir topluluk vardır. Topluluğun adı “Ağaç-eri”. Günümüzde, “Tahtacılar” adı verilen bu “ağaç-erleri” ormanlık alanlarda yaşamış, dindar ve mutasavvıfların etkisinde kalarak İslamlaşmış, Şamanizm'den kalan adetlerini bırakmaya başlamışlardır. 14. ve 15. yüzyıllarda Maraş ve Antalya'nın dağlık yörelerinde varlıklarından söz ettirmişlerdir.

1335'lerden itibaren, Antalya merkezi Teke Beyliğinde kalırken, Alanya, Gazipaşa ve doğusu ile kuzey bölgeleri merkezi olan Konya Karaman Beyliğinin sınırları arasında yer almıştır. (Özkaya, 2002:30).

1.1.2. Osmanlı Dönemi

Fatih Sultan Mehmet'in Deniz kuvvetleri komutanlarından Gedik Ahmet Paşa, 1471'de Alanya, 1472'de Gazipaşa, Anamur, Silifke yörelerini Karaman Oğulları'nın elinden alır. Osmanlı yönetimine geçirir.

Sonraları adı geçen yöreler, Osmanlı İmparatorluğuna bağlı “Karaman Eyaleti'nin” sınırları içerisinde yer almıştır.

2. Beyazıd öneminde Osmanlı-Memlûk sirtüşmesinde Antalya Toroslari, aynı zamanda Gazipaşa'nın dağlık alanlarında “Şah Kulu İsyanları” dönemi yaşanmış sonraları bu ayaklanma bastırılmıştır. (Özkaya, 2002:31).

Evliya Çelebi 17. yüzyıl Osmanlı Türkiye'sini gezmiş, gezdiği yörelerin tarihini, Sosyal yapısını, folklorunu gözleyip yazmıştır.

Vilayeti İç El yani hududu Selefke sancağı hükmünde seksen akçe kazai azümanidir. Ve nahiyesi yirmi altı asi kuralıdır. Amma lebi deryada kasaba misal mamur camili ve hazneli kuralı vardır. Ve Selenti bihanı Kıbrıs iskelesidir. Karşı karşıya yetmiş mildir. Ve cümle dağları numayandır. Ve Selenti Selfke Paşanın hassıdır. Subaşı hakimdir. Kadısı kuralları devir eder. Tahtı yoktur. Ve bu selinti kazasına yayladan Türkmenler nizül ittüğü mahal olmak ile refiklerimiz bizi yaylaları aşırıp on bir saatte ve Anamur yöresine geçer. (Seyahatname, Cilt 9:299).

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden anladığımız; 17. yüzyılda Selinti kazasının, İçel (Mersin) ili sınırları içersinde Silifke sancağına bağlı 26 köyü vardır. Yıllık 80 akçe vergi veren büyük bir kazadır. Deniz kenarında bakımlı camisi ve bakımlı evleriyle, yemyeşil dağlara sahiptir. Kıbrıs'a 70 mil uzaklıkta iskelesi vardır. Yaylalardan Selinti kazasına Türkmenlerin saldırıları nedeniyle (Evliya ÇELEBİ'nin arkadaşları) Kuzeyden yaylalara geçip, 11 saatte Anamur'a varmışlardır.

1919-1920 yıllarında Türkiye 15 il ve 18 bağımsız Mutasarrıflığa bölünmüştü. Gazipaşa, Mut ve Anamur'la birlikte bağımsız bir sancak olan Silifke'ye bağlıdır.

Milli Kurtuluş savaşımızda Gazipaşa İtalyan nüfuz bölgesine düşmektedir. Bölgede İtalyanlarla ciddi savaşlar olmamıştır. Yalnızca iskelenin doğusuna düşen kesimi (ki o zaman bataklık imiş) saldırılara uğramıştır. İtalyanlar bölgeyi birkaç kez topa tutmuşlardır.

1919-1920 yıllarında Konya ili üzerinde etken olan “Delibaş Mehmet Ayaklanması” genişlemiş, kısa sürede Çumra Koçhisar, Karapınar, Beyşehir, Akseki, Manavgat ve Alanya'ya kadar yayılmıştır.

Durumun önemini gören TBMM hükümeti Konya ayaklanmasının bastırılmasına o zaman içişleri bakanı olan Albay Refet Bele'yi görevlendirmiştir. Ayrıca Batı cephesinde bulunan Pozantı'dan ve Ankara'dan kuvvetler de bu ayaklanmanın bastırılmasına katılmışlardır.

Ayaklanma Konya merkezinden başlayarak, Batı ve Kuzey kazalarına doğru bastırılmaya başlandı. (Kıvrak, 2000).

Gazipaşa'ya gelince; Gazipaşa'nın Milli Kurtuluş savaşındaki durumunu yazılı kaynaklardan bulamadık.

Anlatılanlara göre Gazipaşa'nın Ulusal Kurtuluş Savaşımızdaki etkinliği, sonradan ilçe merkezi oluşu, Gazipaşa adını alışı olayları şöyle gelişir;

Kazamız olan Gazipaşa ilçesi 1336 (1920 Miladi) yılından evvel Adana ilinin Silifke sancağının Anamur kazasına bağlı Selinti nahiyesi idi. 1920 yılında TBMM'nin kurulmasından sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk, “Selinti” adını kaldırarak “Gazipaşa” adı vermiştir.

1920 yılında kaza olduğu zaman burada firar ve eşkıya meşhurdu. Kurtuluş savaşı ilan dilince, kaza jandarma takım çavuşu olan Hasdere köyünde oturan Pilevne kahramanı Gazi Osman Paşa'nın yaveri, Yüzbaşı Asaf Süleyman'ın torunu Asaf Süleyman mahiyetindeki jandarmalarla birlikte firarları ve eşkıyaları yakalatır. O zamanlarda araba yoktur ve yaya yoluyla Konya'ya sevk eder.

Daha sonra askerlik şubesi de kaza merkezine geldi. Şimdiki Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nun yanında bir cami vardı, orayı ele aldı. (sonraları kazalı durum kaldırıldığından, askerlik şubesi kaldırılarak Anamur'a bağlanmıştır.)

Milli Kurtuluş savaşımızda, ordularımızın geri çekilmek zorunda kaldığı savaş, 10-20 Temmuz 1921 tarihleri arasında Kütahya Eskişehir Muharebeleri idi. Bu muharebeler sonunda ordularımız, Sakarya nehrinin doğusuna çekilmek zorunda kalmıştır. Yurtta büyük bir hayal kırıklığı vardır. TBMM'de sert tartışmalar olmakta, Türk Kurtuluş savaşının en kritik anları yaşanmaktadır. Sonuçta Mustafa Kemal Paşa TBMM tarafından "Başkomutan" seçilecek ve bir takım önlemler alacaktı. İşte savaşın kazanılması için alınan en önemli önlem, orduyu güçlendirmek için çıkarılan Tekalif-i Milliye Emirleri idi. Başkomutanın bu emri ile, her ilçede bir komisyon oluşturuluyordu. Yurtta yaşayan vatandaşlardan çorap, çarık, yiyecek, taşıma araçları, silah vb. hemen her şey belli oranlarda ve parası sonradan ödenmek üzere isteniyordu.

İstiklal savaşı sırasında Mustafa Kemal Atatürk memlekette mekare olarak at, katır, merkep, sığır ve deve toplattı. Hayvanların kıymetini bilirkişilere kestirdi. Savaş sonunda, parasının ödeneceğine söz verilmişti. Gazipaşa da bu yardımı yapmıştı. Milli savaş kazanıldıktan sonra, Mekare paraları ödendi. (Kişisel Görüşme 1, 2005).

Milli savaşımızda, Gazipaşa ilçesinden çok sayıda şehit ve gazi vardır. Gazipaşa ilçemizin Ulusal Kurtuluş Savaşımıza önemli bir katkısı daha vardır:

TBMM bağımsızlığımız için bir yandan dış düşmanlarla savaşırken, bir yandan da içi ayaklanmalarla uğraşıyordu. Bunlardan biri de yukarıda sözünü ettiğimiz Delibaş ayaklanması idi. Bu ayaklanmanın bastırılmasında Gazipaşa halkının yürekliliği inkar edilemez. Gazipaşa'nın yiğit halkı Delibaş ayaklanmasına TBMM'den yana ve isyana karşı kesin tavrını almıştır. Ayaklanmanın bastırılmasında TBMM'ne yardımcı olmuştur. Bu yardıma karşı ödül olarak da Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından "Selinti" ilçesine "Gazipaşa" adı verilmiştir. (Kıvrak, 2000).

1.1.3. Cumhuriyet Dönemi ve İdari Durumu

1920 yılında ilçe merkezi olan Gazipaşa, 1926 yılında (nüfus azlığından olsa gerek) kazalık durumu kaldırılır. Alanya'ya bağlanır. Fakat tam teşkilatlı nahiye olarak idari birimlerini devam ettirir.

1930-1948 yılları arasında yeniden ilçe merkezi olmasına çalışılmış, halkın büyük çoğunluğu ekonomik ve fiziki destek sağlamış ve hükümet konağını iki yılda bitirmiştir.

1948 yılının birinci ayından itibaren Gazipaşa yeniden ilçe merkezi olur. İlk kaymakam vekilliğine Hüseyin Aydemir adlı kişi Alanya'dan getirilerek göreve başlar. (Gazipaşa'nın Alanya'ya bağlı olduğu dönemlerde Alanya Hükümet konağının yanması, Gazipaşa ilçesinin Cumhuriyet dönemi resmî kayıtlara dayalı tarihinin aydınlığa çıkmasını zorlaştırmıştır. Gazipaşa'nın nüfusu 2007 yılında yapılan adrese dayalı nüfus sayımına göre ilçe merkezinde 20.149 kişidir. Köylerde ise 27.550 kişi yaşamakta olup, toplam nüfus 47.699'dur. Nüfus sıklığı ilçe merkezinde daha yoğundur. Gazipaşa'nın on mahallesi, kırk bir köyü vardır.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Gazipaşa, az gelişmişliğine rağmen köylerde ve kentte çocuklarının eğitim alması için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştır. Öyle ki; gerek ilçe merkezinde, gerekse köylerde kimi okulların Devlet vatandaş işbirliği ile yapılmış olması, günümüz şartlarında ise sekiz yıllık eğitim de dahil olmak üzere halen inşaatı devam etmekte veya tamamlanmış olan eğitim yatırımından hemen hepsinin ya arsasını vererek ya da inşaatını yaparak, eğitime destek vermişlerdir. (Kişisel görüşme 2, 2008).

1.1.4. Gazipaşa Bölgesine Yerleşmiş Türkmen Oymak, Aşiret ve Cemaatleri¹

Bu kısımda öncelikle BAŞBAKANLIK ARŞİV BELGELERİNDE adı geçip, Selinti-Selendi-Gazipaşa'da iskan edilmiş olan Oymak- Aşiret ve Cemaatlerin adı koyu olarak verilecek ve beraberinde de bu aşiret veya oymakların daha başka nerelerde iskan edildiğini göstereceğiz.

¹ Bu bölümdeki bilgiler Cevdet Türkay, Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Osmanlılarda Oymak, Aşiret ve Cemaatler, Tercuman Kaynak Eserler Dizisi, (II.Baskı) İşaret Yayınları, İstanbul, Mayıs 2001. adlı eserden derlenmiş bilgilerden oluşur.

Akçalar, Akçaali-Akçalı: Türkman ve Yörükler taifesindendir. Karaman, Rakka, Kırşehir, Kadirli, Kayseriye, Kars-ı Meraş bölgelerinde sakin. Akçaali cemaati Recepli Afşarı olup, mukaddema Rakka'ya iskan olunmuştur. Akçaali Cemaati Mamalu aşiretindendir. Halen Selinti'de yaşayan Akçacı'lar ile bir bağı vardır diye düşünülebilir.

Alaaddinli Oymağı Nam-ı diğer Sarkındılı: Berazi aşiretindendir. Urfa Suruç ve Adana Sarıçam'da sakin olup "1572 tarihli Sürgün Hükümü" belgesinde Selendi'de üç yerde köy ve cemaat adı olarak vardır. Konar-Göçer Türkmen taifesindendir.

Arab, Arablı, Arablar: Anamur bölgesinde sakin olup, Yörükler taifesindendir. 1572 tarihli S.H. belgesinde Selendi'de köy adı olarak vardır.

Aydın Yörüşü: Teke sancağı, Hamit sancağı, Aydın, Adana'ya kadar Toros dağlarında, Alaiye sancağı bölgelerinde sakin. Halen Selendi'de cemaat olarak mevcuttur.

Bahşiş: Yörükler Taifesü: İçel Sancağı, Anamur, Tarsus, Adana, Sis, Alaiye ve SELİNTİ Kazaları. (Anamur kazasında sakin, Bahşiş Cemaatinden 1251 adet Ağman, 45 adet sütran, 45 adet bennak ve 45 adet mücerred vardır.)

Bakı, Bakılı: Türkman ve Yörükler Taifesinden: Bozok, Meraş, Rakka Eyaletleri , Selman-i Sağır kazası (Bozok) Bakılı Cemaati, Mamulu aşiretindendir. Mamulu'ların Sivaslı üstünde bu adla anılan yerleri vardır. Bakılı ise bir yönetim merkezi ve günümüzde bir mahalle adı (Bakılar) olarak devam etmektedir.)

Bakı, Bakılı, (Bakılı): Türkmen Yörükler taifesindendir. Bozok Meraş, Rakka Eyaletleri, Selmanlu-i Sağır Kazası (Bozok Sancağı) Sığla Sancağı, Bakılı cemaati Mamalu Aşiretindendir.

Barçın, Barçınlı: Türkmen taifesindendir. Kusun (KOZAN) kazası, Karahisar-ı Sahip, Yeni İl, Yenişehir (bursa) bölgelerinde sakin.

Batranlı, Batralar, Badıralar, nam-ı diğer PÜSELİ: Türkman ve Yörükler Taifesinden. SELİNTİ kazası, Teke, Alaiye, Düşenbe, Aydın, Saruhan ve Kıbrıs'ta meskun.

Beğoba: Türkman Yörükler taifesindendir. Edremit kazası (Karesi Sancağı). Selenti'deki Beğobası ile isim benzerlikleri sebebi ile buraya alındı. Selenti'deki Beğobası'nın "Hacı Hebüb'lü" olduğunu biliyoruz.

Beyre, Beyrelü: Göçer-evlü, Yörükler Taifesünden. SELİNTİ, Anamur, Siverek, Alaiye, Adana, Karaman bölgelerinde sakin.

Bucaklı: Yörükler taifesü. Anamur Kazası, (İçel Sancağı), Burdur-Bucak. Selinti'de halen mevcut olan BEYRE-BUCAK'ta bu anlamda iki ayrı cemaat olduğu görülüyor.1572 tarihli S.H. bu yerleşim adı BERRİYE olarak yazılmıştır ki Orta Asya'dan gelerek, Anadolu'da topluca yerleştikleri ilk yerleşim bölgesi olan Mardin Kızıltepe civarlarının bölgesel adıdır.

Bulacalı, (Bulaca Perakende Cemaati) : Türkman Yörükler Taifesünden. Silifke, Sinanlı, SELİNTİ, Alaiye, Sis, Meraş bölgelerinde sakin.

Burhan, Burhanlar: Konar-göçer Türkman Taifesünden. Anamur, Mut, SELİNTİ, Ermenek, Niğde, Saruhanlı, İzmir bölgelerinde sakin.

Caber Türkmanı: Şark Pare Konar-göçer Türkmanı. Uşak, Sis, Rakka, Selinti, Denizli, v.d. bölgelerinde sakin.

Çakallu: Konar-göçer Yörükân taifesinden. Karaman, Teke, Manavgat ve daha pek çok yerde var olan bir cemaat adı Selinti'de Göçük Köyüne bağlı olarak bir Çakallar obası vardır.

Çakmak, Çakmaklu: Yörükân Taifesi. Aydın, Selinti, Anamur bölgelerinde sakin.

Çepni, Çepnilü: Yörükân Taifesi. Karaman eyaleti, Selinti kazasında sakin.

Çiçeklü: Yörükân taifesünden. Karaman ve Aydın sakini. Selinti'de Çiçek ve Çecek olarak bir yerleşim ve bir oba vardır. Çiçeklü Cemaati Bozulmuş Aşiretindendir.

Dim, Dimlü: Konar-göçer Arap Taifesü. Selinti Kazası (İçel Sancağı)'nda sakin.

Eski Yörük: Yörükân taifesindendir. Karahacılı aşiretindendir. İçel Sancağında iskan olunmuş idi. Göçük Ve Gökçebelen'de Eski Köy adlı yerleşim civarındaki cemaat bunlardandır. Sivastı civarının bir kısım ahalisi bu adla anılır.

Eymür, Uşak Parakendesü: Yörükân Taifesinden. Selinti kazası (İçel Sancağı), Bayramlı Kazası (Karahisar-ı Sahip Sancağı-Afyon) sakini.

Eyüp Fakih: Yörükân Taifesünden. Selinti kazası (İçel Sancağı). Bıkcı bölgesinde otururlar. "Selendi nahiyesinde Kadılar nam-ı diğer Eyüp Fakih Köyü, kışın köyde yaşamakta, yazın Karaöz mezrasında yaylayıp, güzün Meram mezrasında güzleyip, ziraat etmektedirler."

Gölgelioğlu: Yörükân taifesinden. Anamur, Silifke, Gülnar kazalarında sakin.

Harami, Haramiler: Ordu Kazası Karahisar-ı şarki Sancağı'nda sakin bir yörükân taifesidir.

Harzem veya Hardum, Horzum: Saruhan, Yalavaç, Kütahya Sancağı, Karahisar-ı sahip Afyon Sancağı-Hanbarçın kazası sakini olup Türkman-yörükân taifesindendir. Aynı zamanda Selinti'de meskun Harduml'lular köy olarak vardır. 1572 tarihli S.H. Belgesinde adı geçer.

İkizce, İkizçelü, İkizciler: Türkman Yörükân Taifesü. Bursa, Karahisar-ı Sahip, Ermenek, Anamur, Selindi, (İçel Sancağı) kazalarında sakin.

İlisulu, İlisuluk: Yörükân taifesinden. Adana, Tarsus, Kenar-ı Irmak (Kayseriye). Selinti'de İlisu cemaati Macar'ın merkezindendir. 1572 tarihli S.H. belgesinde vardır.

İmir, İmirler, İmirli, İymir, İymirli, İmirballı: Konar-Göçer Türkman taifesinden. Edirne, Sivas, Meraş, Niğde, Karaman, Anamur, Selinti kazaları (İçel) sakini.

İnal, İnallu: Anamur Kazası (İçel Sancağı) Türkmen taifesinden. Halen Gazipaşa'ya bağlı olarak İnal Köyü berdevamdır.

İncerlü-İncarlu: Yörükân taifesünden. Selinti kazası (İçel sancağı) sakini. (İnceağrı)

Karaga: Mud Kazasına bağlı olarak meskun olan bir cemaat var. Ayrıca geçmişte Selendi'ye ve şimdi Anamur'a bağlı olarak yaşayan konar-göçer yörükân taifesinden bir cemaat vardır.

Karalar, Karalar Ceridi: Maraş, Adana, Kütahya, İçel, bölgelerinde yaşayan ve halen Selinti'ye bağlı bir cemaat olarak devam eden Konar-Göçer bir Türkmen taifesidir.

Karamanlu: Karaman Türkmanındandır. Bu Cemaat Bozulus aşiretindendir. Türkiye'nin pek çok yerinde ve hatta bugünkü milli sınırlarımız dışında da Karmanlı Türkmenleri vardır. Selinti'de aile adı Karamanlılar olarak anılanlar var. Şimdi Gazipaşa'da soyadları Berber ve Yüceson olarak devam eden soya Karamanlı denir.

Kıcı, Kıcıklı, Kıcık, Kıyıcıklı: Konar-göçer Türkman ve Yörükân taifesindendir. Halep, Hama, humus, Trablusşam geldikleri yerlerdir. Halen Selinti'de bu adla anılan bir güçlü oba vardır. 1572 tarihli S.H. Belgesinde güçlü bir aşiret olarak görülmektedir.

Kılıçlı, Kılıçlar: Meraş, Pazarcık, Rakka, Malatya yerleşimlerinde yaşayan ve Ekrad taifesinden olan bu cemaat 1572 tarihli S.H. Belgesinde Endişe Güney ile birlikte zikredilip Selinti'ye bağlı bir cemaat olduğu görülmektedir.

Kölemenler: Türkmaqn-Yörükân taifesi. Gazipaşa'ya üç kardeş olarak gelip, birisi Gökçebelen, bir diğeri Direvli ve sonuncusu da Beyre Bucak'a yerleşmişler, bu yörede etkin ve güçlü bir Yörük cemaati olarak halen hayattadırlar. (Kölemen Mehmet Ali Çelik'ten teyid edildi.) Tatar Pazarı (Paşa Sancağı). Selinti'e bu adla anılan bir aşiret vardır.

Kurtlar, Kurutlu: Konar-göçer Türkman ve Yörükân taifesindendir. Koçhisar, Kazası (Aksaray Sancağı), Kırşehir, Karaman, Konya, Aksaray ve Sivas Sancakları, Anamur Kazası(İçel Sancağı) Seyfe Köyünün Çatalçivlik ve Kışla yerleşimlerinde "KURLAR" obaları vardır. Kurtlar Cemaati Boynu İncelü aşiretindendir.

Küçüklü: Kayseri, Meraş, Kilis, Manavgat, Erzurum, Kars, Adana, Hacıbektaş, Sorkun, Anamur, Karaman, Aydın gibi tamamını buraya yazamadığımız yerleşimlerde oldukça kalabalık bir aşiret olarak vardır. Konar-Göçer Yörükân taifesindendir. 1572 tarihli S.H. Belgesinde ve halen Selendi'ye bağlı kalabalık bir Türkmen taifesi olarak devam eder.

Kürdler: Alaiye, Karaman, Kaş Kazası, Altıntaş yerleşimlerinde adı geçen bu cemaat Türkman taifesindendir. 1572 tarihli S.H. Belgesinde Selinti'de bir tane Karye-i Kürd işaret edilmiş olmakla birlikte bunlar aile düzeyine inmiş olarak hayattadırlar. Tanrıdaki Yörükleridir.

Macarlar ve Macar oğulları: İçel Sancağı, Adana, Alaiye, Ankara, Dünderli, Uşak, Simav, Kula, Kalkanlı, Elmalu,, Gölhisar-ı Hamid, Eğridir, Agros, Isparta, Eğirdir, Serpe, Serik, Gebiz yerleşimlerinde var olan ve konar-göçer yörükân taifesünden olan Macarlar halen Selinti'de bir köy olarak varlıklarını sürdürürler.

Macaroğlu Halil Cemaati: Ba ferman-ı âli İçel Sancağında iskân edilmişlerdir.

Mamalu, Mamulu, Mamılı: Halep, Karaman, Bozok, Silifke yörelerinde yoğun olarak varlığını devam ettiren konar-göçer Bozulus-Türkmen taifesünden olan bu cemaat Selinti yayla kesimlerinde aile olarak vardır.

Merdişli, Merdeşelü, Merdeşe: Bozok ve Kengiri bölgelerinde konar-göçer Türkmen taifesinden olan bu cemaat 1572 tarihli S.H. Belgesinde Manavgat ve Selinti’de bir yerleşim olarak görünse de halen cemaat ve aile olarak izine rastlamadık.

Mürıklar, Mürikli, Mırıklar: Türkmen taifesü. Aksaray, Kırşehirli sakinleri. Selinti’de bu adla bir cemaat berhayattır.

Oğuzlu, Oğuzhanlu, Oğuzhan: Filibe, Kırıkkale, Kütahya, Anamur, Gülnar, Mut kazaları ve bölgelerinde yaşamış olan bu Türkmen taifesi, Karaman oğulları beyliklerindendir. Yörükler taifesidir. Selinti’ye ilk gelen Türkmen taifesi, Oğuzhanlı’lardır. Halen bu adla anılan bir cemaat yoktur. Muhtemelen Osmanlı ile çatışma dönemlerinde Karamanoğlu olmak sebebiyle ya ad değiştirmek zorunda bırakılmış veya başka yerlere sürgün edilmiş olmalıdırlar.

Örçünlü: Çatalca Sancağı (İnceğiz Köyü sakinidirler. Halen Selinti’de Örçünlü’ler bir cemaat olarak vardır. (Sana geldim Örçünlü’nün kovuğu, Çok çıkarma kadir mevlam soğuğu, diye bir de yaşlı kadın-ana hikayesi vardır)

Perakende: Manavgat, Serik, Kilis, Adana, Kars-ı Meraş sakinidirler. Yörükler taifesidir. Gazipaşa’da Perakende Yörükleri ve Perakende Küçüklü adıyla bir de köyleri vardır.

Saçıkaralı-Saçaklı: Teke ve Aydın Sancaklarında, Manavgat ve İbradı kazalarında sakindirler. Gazipaşa’da Saçaklı perakendeleri vardır.

Senirkend ve Yalvaç’ta cemaat olarak varlıklarını sürdüren Yörükler taifesidir. 1572 tarihli S.H. Belgesinde böyle bir köy ve cemaat olmakla birlikte daha sonraları H.1140 tarihinde toptan Kıbrıs’a sürgün edilmişlerdir.

Salmanlu, Salmanlı Afşarı: Türkmen taifesü. Halep, Rakka, Aksaray sakinleri. Selinti’de bu adla anılan bir cemaat güçlü olarak yaşamaktadır.

Sarı Mollaoğulları: Yörükler taifesü. İçel ve Konya sakinleri. Selinti Kazasında Molla oğulları adıyla anılan, Orta Seyfeli ve Sazaklı aileler vardır.

Sazaklı, Sazak, Sazaklı, Sazakoğlu: Türkmen-Yörükler taifesindendir. **Sazaklı cemaati, Mamalu** Türkmenlerindendir. Selinti’de Göçük Sazağı, İnceağrı Sazağı ve Seyfe Sazağı olarak devam etmektedir.

Adana, Tarsus, Meraş ve Bozok sancakları, Yüreğir Kazası (Adana Sancağı) Eğrigöz Kazası (Kütahya) sakinleri.

Sebikli, Sebüklü, Sebikanlı, Sabık: Diyarbakir ve Rakka Eyaletlerinde ve Erçiş, Adilcevaz kazalarında sakin olup Göçer-Ekred Ulus taifesine mensupturlar. Selendi’de halen Sabık namı ile var olan yerleşimler bu cemaate aittir. Cemaat adı Sebüktekin’den kısaltmadır. 1572 tarihli S.H. Belgesinde Selinti’de Sabık adı ile köyler vardır.

Sevik Güney: Yörükler taifesünden. Anamur kazası (İçel Sancağı). Halen Selintiyi bağlı böyle bir cemaat vardır. 1572 tarihli S.H. Belgesinde Supek Güney

olarak verilmiş olan ad bu cemaatindir. Fakat adı bu şekli yanlış okuma ve yazma sonucudur. Doğrusu Şevik Güney'dir.

Seyfkanlı(Seyfkanlu): Göçebe Ekrad taifesi mensubu oldukları görülmektedir. Ankara, Kengiri, Konya, Bozok Sancakları sakinidirler.

Selinti'de Seyfe adı ile anılan bir oba vardır. Kırşehir'e bağlı Mucur kazasında bu adla anılan bir köy ve göl mevcut olup, çevre koruma altındadır. Barçın yaylasında da Seyfeli yurdu vardır. Barçın'da aşiret adı iken Gazipaşa'da köy adı olmuştur.

Sunar: Yörükân taifesünden. Kırşehir ve Bozok sancakları sakinidir. 1572 S.H. Belgesinde Selinti'de Sunay diye bir köy adı verilir. Yazılım hatası olup olmadığına dair bir kanaat edinemedik.

Sunacık (Suncuk): Yörükân taifesünden. Edirne kazası (Paşa Sancağı) Yukarıdaki benzerlik için incelemeye değer bulundu.

Şahnalar, Şahna, Şihna, Şihnalı: Yörükân taifesünden. Adana, Aydın, Ruha Kazası (Rakka eyaleti), Selinti Kazası (İçel Sancağı) bölgelerinde sakin.

Şanşalar, Nam-ı diğer Sekidler: Yörükân taifesünden. Mut kazası (İçel Sancağı), Selinti ve Adana Tufanbeyli'de bu Türkman-Yörükân taifesinin köyleri ve yerleşimleri mevcuttur. Seyfe bahsinde daha genişçe anlatıldı.

Şeyhli Perakendesi, nam-ı diğer Avcı Uşakları: Ekrad taifesidendirler. Karaman, Konya, Selinti Kazası sakinidirler. Şeyhli Perakendesi, nam-ı diğer Avcı uşakları, Selinti Kazası ehali ile ma'an yaylarlar.

Tatarlar, Tatar, Tatarlı, Tatar Ahmedlü: Sakallı Ceridi aşiretindendir. Edirne, Tatar Pazarı ve Dimetoka, Tataran-ı Gebizli Boğazı. Selinti, Orta Seyfe'de halen unutulmak üzere olan bir "Tatar" ailesi vardır.

Tatlar, Tatlu, Tatalar: Yörükân taifesünden. Şam, Niğde, Nevşehir Kazası (Niğde Sancağı), Günyüzü Kazası (Hüdavendigâr Sancağı). Selinti kazasında, 1572 tarihli S.H. Belgesinde bu adla anılan bir yerleşim veya cemaat vardır. Bugün bunlar Selinti'de diğer Türkmen cemaatleri arasında karışıp unutulmuşlardır.

Timurculu, Temircilü, Demircüler, Demircülü: Yörükân taifesindendir. Karaman boyudur. Revan, Adana, Meraş, Paşa, Alaiye, Gelibolu, Emirdağı, Nevahi-i Barçın Kazaları (Afyon), Düşenbe Kazası (Alaiye Sancağı) vb. Halen Selinti'de; Macar'da, Beğobasında (Demirli) ve Şanşa'da Demirciler vardır.

Toslak, Tatar, Toslakoğulları: Yörükân taifesünden. Alaiye, Hamideli, İçel, Teke ve KIBRIS ceziresi sakinidirler. Selinti'de ve Alaiye'de halen yaşarlar.

Tosmurlu: Yörükân taifesünden. Alaiye, Hamideli, İçel Sancağı-Anamur Kazası sakinidirler.

Sekiz ay barçın yaylası'nda yaylayan, yılın dört ayını sahilde geçiren barçın yaylası yörüklerinden Gazipaşa'ya yerleşen bugün yarı yerleşik göçebeliği sürdüren yörük boylarından bazıları aşağıda tablo olarak gösterilmiş olup, kaynak olarak yararlandığımız eserde "Kabile" terimi "Sülale, Boy" anlamında kullanılmıştır.

TABLO 1 Barçın yaylasında yaylayıp, Gazipaşa'ya yerleşen Yörük Boyları

Kabile Adları	Göçtükleri Yaylalar	Yerleşim Birimleri
1. Ak Hocalar Kabilesi	Barçın Yaylası-Karaçayır	Maha
2. Ak Çocuklar Kabilesi	Barçın Yaylası-Karaçayır	Maha
3. Kocabaşlar Kabilesi	Barçın Yaylası-Karaçayır	Maha
4. Hatem Uşağı Kabilesi	Barçın Yaylası-Tepeçayır	Yeni Köy
5. Hindiler Kabilesi	İnönü Tepeçayır(Barçın)	Yeni Köy
6. Meteorolozlar Kabilesi	Söğüt'te Darıderesi(Sivaslı)	Karatepe Köyü
7. Gıcık Kabilesi	Barçın'da Gıcık Yaylası (Sarıveliler)	Gıcık Köyü
8. Seyfe Kabilesi	Barçın'da SeyfiYaylası (Sarıveliler)	Seyfe Köyü
9. Ekmel Kabilesi	Barçın'da Ekmel Yaylası	Ekmel Köyü
10. Hasan Uşağı Kabilesi	Barçın'da Tepeçayı	Yeni Köy
11. Koçaklar Kabilesi	Barçın Cıllasan- Geyve	Yeni Köy
12. Hapalar Kabilesi	Barçın Çevlik Yöresi	Cörüş Köyü
13. Sacaklılar Kabilesi	Barçın Çanalanı	Gadavgat
14. Karakocalar Kabilesi	Barçın At Meydanı (Sivaslı)	Karatepe Köyü
15. Mustullar Kabilesi	Barçın Çağlak Boğazı	Karatepe Köyü
16. Küçükklü Kabilesi	Barçın Kızılbelen	Merkez
17. Balcılar Kabilesi	Barçın Gevne	Küçükklü Köyü
18. Güney Kabilesi	Barçın Söğüt İkievli	Güney Köyü
19. Kayalar Kabilesi	Barçın Maha	Keyalar Köyü
20. Burhan Kabilesi	Barçın Maha	Burhan Köyü
21. Karalar Kabilesi	Barçın, Göktepe (Sarıveliler)	Karalar Köyü
22. Eski Yörük Kabilesi	Barçın Pınarlı Kırı- Kara Kütük (Sivaslı)	Karatepe Köyü

(Yıldız, (2008:73)

Sekiz Ay Barçın Yaylası'nda Yaylayan, Yılın Dört Ayını Sahilde Geçiren Barçın Yaylası Yörüklerinden Alanya'ya Yerleşen Bugün Yarı Yerleşik Göçebeliği Sürdüren Yörük boylarından bazıları aşağıda tablo olarak gösterilmiş olup, kaynak olarak yararlandığımız eserde “Kabile” terimi “Sülale, Boy” anlamında kullanılmıştır.

TABLO 2 Barçın yaylasında yaylayıp, Alanya'ya yerleşen Yörük Boyları

Kabile Adları	Göçtükleri Yaylalar	Yerleşim Birimleri
1. Halil ağalar kabilesi	Barçın yaylasında kirtiş çevresi	Dikmen Köyü
2. Dede ağalar kabilesi	Barçın yaylasında kirtiş çevresi	Dikmen Köyü
3. Keyalar kabilesi	Barçın yaylasında kirtiş çevresi	Dikmen Köyü
4. Hocalar kabilesi	Barçın yaylası	Hocalar Köyü
5. Emirler kabilesi	Barçın yaylası tepe çayır	Hocalar Köyü
6. Keşşefli kabilesi	Barçın yaylasında Gevne	Yeşilöz Köyü
7. Ali Efendi kabilesi	Barçın yaylasında Gevne	Cıplaklık Köyü
8. Akış kabilesi	Barçın yaylasında Gökbel	Mahmutlar Kasabası
9. Kestel kabilesi	Barçın yaylasında Gökbel Yaylası	Kestel Kasabası
10. Çarıklar kabilesi	Hadimde söğütlü yaylası	Çarıklar Kasabası
11. Fakırcalar kabilesi	Sarı Mugar yaylası	Fıkırcalı Kasabası
12. Tırırlar kabilesi	Gödüre yaylası	Tırırlar Köyü
13. Kıllı kabilesi	Barçın Taşlı söğüt	Çamlıca
14. Ali Efendi Kabilesi	Barçın Gödüre	Ali Efendi Köyü
15. Eski Yörük	Kaş yaylası söğütlü yakını	Başköy
16. Çabat kabilesi	Kaş yaylası söğütlü yakını	Beldibi Köyü
17. Kevsi kabilesi	Kaş yaylası söğütlü yakını	Sapardere Köyü
18. Hatıplı kabilesi(Uşağı)	Kaş yaylası söğütlü yakını	İmamlı Köyü
19. İmamlı kabilesi	Gödüre yaylası	Uğrak Köyü
20. Yularlı kabilesi	Gödüre yaylası	Tosmur Köyü
21. Tosmur kabilesi	Gödüre yaylası	Beyre Köyü
22. Beyreli kabilesi	Gevne yaylası	Gözük Köyü
23. Gözübüyük kabilesi	Gevne yaylası	Çeşitli Köyler

(Yıldız, (2008:74)

1.2. İlçenin Coğrafyası

Antalya'nın 180 km. doğusunda 10 km. uzunluğu, 7 km. eninde Akdeniz kıyısında Gazipaşa Ovası üzerine kurulmuştur. Doğusunda İçel İli Anamur İlçesi, kuzey doğusunda Karaman İli Ermenek İlçesi, kuzeyinde Karaman ili Sarıveliler ilçesi ve batısında ise Alanya ilçesi ile komşudur. Güney sınırları teşkil eden Akdeniz sahiline paralel bir şekilde yaklaşık 35 km. içeride batıdan doğuya doğru uzanan Toroslarla çevrilidir. Yüzölçümü 931 km². olup, ilçe merkezi sahilinden 3 km. içeride yer almakta ise de yeni yerleşimler sahile kadar uzanmıştır. İlçemizin kıyı şeridi uzunluğu yaklaşık 50km'dir. Bunun 2km'si plaj olup geri kalan 48km kayalıktır.

En yüksek tepesi "Deliktaş" noktası 2253m'dir. Alçak kısımlar ise kıyı boyunca uzanan alüvyon bir ova meydana getirmektedir. Alüvyon ovoidan yüksek dağlık sahaya geçiş, nispeten dik yamaçlarla olmaktadır. Güneyde Selinus harabelerinin bulunduğu tepenin ön kısmında yalıyarlar vardır. Kıyıda bulunan tepenin iki tarafında plajlar uzanır. Plajlar ince kalker kumlardan meydana gelmiştir. Yalıyarlar kalkerlerden oluşup 50-100m. yüksekliğe kadar ulaşmaktadır.

Toprakları kıyıda kırmızı kestane renkli olup; bu topraklar sebze, narinciye ve muz tarımına uygundur. İçerilere doğru kırmızı renkli topraklar olup bu topraklarda da tahıl tarımı yapılır. Dağlık kesimlerde de hayvancılık ağırlık kazanmaya başlar.

İlçe, Gazipaşa ovası dışında dağlık ve ormanlık arazilerden oluşmaktadır. Ormanlar tüm Akdeniz bölgesinde olduğu gibi genellikle aşağılarda makilik, yukarıda ise geniş ve iğne yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır. Kısa boylu bodur, sert tüylü yapraklı bitkiler olan maki türü içinde zeytin, keçiboynuzu, sandal, defne, mersin, akçakesme ve pınar gibi ağaçlar; geniş yapraklılar arasında meşe, çınar, söğüt ve ıhlamur ağaçları; iğne yapraklılar arasında ise ardıç, kızılçam, karaçam, sedir(katran) ağaçları yer almaktadır.

İlçede bölgenin tümünde olduğu gibi klasik bir Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Kışları ılık ve yağışlı, yazları ise sıcak ve kuraktır. Don olayı nadiren görülür. Ocak ayı ortalama sıcaklığı 10-11 derecedir. Yıllık yağış miktarı m² ye 750-1300 m3 arasında düşmektedir. Yağışın %60'ı kış aylarında düşmektedir. En düşük sıcaklık -2,9 olarak ölçülmüştür. Temmuz ayı ortalama sıcaklığı 27-28 derece olup en yüksek sıcaklık 41 derece olarak ölçülmüştür. (<http://www.geziantalya.com/bilgi.asp?id=116&BilgiADI=Gazipa%C5%9Fa%20%C4%B0%C3%A7esi>) 05.05.2009

1.3. Geçim Kaynakları

Yörenin çocuğu olmamız hasebiyle yöre halkının önemli geçim kaynaklarının tarım, hayvancılık, ormancılık ve turizm olduğunu söyleyebiliriz.

1.3.1. Tarım

İlçenin ekonomik hayatında tarım faaliyetleri önemli bir yer tutar. Yörede ılıman iklimin hüküm sürmesi, tarıma elverişli bir ortam hazırlamaktadır.

Toprağı, sulama imkânları, iklimi, kısaca her şeyi ile tarıma elverişli olmasına rağmen, bölgedeki gelişme fazla eskilere dayanmaz. Cumhuriyetin ilk yıllarında, birkaç cins ürün (Buğday, Arpa, Susam, Mısır ve Yer fıstığı) yetiştirilmekteydi. Daha sonra tarımsal kamu örgütleri ile iş birliği yapmanın yararının çiftçi tarafından anlaşılması sonucunda, büyük bir gelişme meydana gelmiştir.

İlçe tarımında turfanda sebze yetiştiriciliğinin önemli bir yeri vardır. Yetiştirilen turfanda sebzeler hal aracılığı ile ülke içine ve dışına gönderilmektedir.

İlçe tarımında narenciye yetiştiriciliği de önemli bir yer tutmaktadır. Yetiştirilen narinciye ülke içinde ve dışındaki pazarlarda kolaylıkla alıcı bulabilmektedir. İlçenin diğer önemli bir ürünü de muzdur. Aynı zamanda yetiştirilen muzlar oldukça kalitelidir. Ne yazık ki; yetiştirilen muzların “Anamur Muzu” adı altında satılması, ilçemiz açısından oldukça üzücü bir olaydır. 2000’li yılların başından itibaren yaygın olarak çilek yetiştiriciliği yapılmakta ve çilek ilçe tarımında önemli bir yer edinmektedir. Önemli tarım ürünlerinden biri de çekirdeksiz nardır. Ülkemizin birçok yerinde çekirdeksiz nar dendiği zaman insanlar “çekirdeksiz nar mı olurmuş?” gibi tepki göstermektedirler. İlçede bir tanesi yaklaşık 1kg gelen ve oldukça lezzetli olan çekirdeksiz nar kendini öyle sevdirmiş ve ilçe tarımında öyle bir yer edinmiş ki ilçede her yıl “çekirdeksiz nar festivali” düzenlenmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, ilçe ekonomisinde tarım faaliyetlerinin önemli bir yeri vardır. Çünkü tarım, ilçenin ekonomi zincirinin en önemli halkasını oluşturmaktadır.

1.3.2. Hayvancılık

İlçede hayvancılık gelişmemiştir. Köylerde her evin 3-5 keçisi sığırı ve tavuğu vardır. Bu nedenle hayvancılığın ilçe açısından ekonomik bir değeri yoktur.

1.3.3. Ormancılık

Ormancılığın ilçe ekonomisinde oldukça önemli bir yeri vardır. Özellikle kırsal kesimlerde yaşayan köylü halk, orman sahalarında gerekli ihtiyaçlarını (yakacak-kereste) karşılamaktadırlar. Bunun yanında yöredeki ormanlık sahalarda kesim

yapıldığı için yapılan kesim işlerinde yöre halkı çalışmakta ve böylece önemli bir iş sahası oluşturmaktadır. Bunların sonucunda ormanın ilçe ekonomisindeki yeri açıkça görülmektedir.

1.3.4. Turizm

Gazipaşa, Alanya gibi önemli bir turizm bölgesine yakın olmasına rağmen turizm gelişmemiştir. Ancak Gazipaşa Hava Limanının açılması yöre halkının geçim kaynaklarından önemli bir kısmını turizmin oluşturacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM II. GENEL KAVRAMLAR

2.1. Oyun Kavramı ve Tanımı

Oyun çeşitli anlamlarıyla folklorun en zengin ve en geniş alanlarından biridir. Türk insanı, oyun ve oynamak sözcüklerini çok değişik anlamlarda kullanmaktadır. Osman GÖDE oyunu şöyle tanımlamıştır:

Oyun: Fiziksel ve zihinsel yeteneklerle sosyal uyum ve duygusal olgunluğu geliştirmek amacıyla gerçek yaşamdan farklı bir ortamda yapılan sonunda maddi bir çıkar sağlamayan, kendine özgü belli kurallara sahip, sınırlandırılmış yer ve zaman içinde süren gönüllü katılım yoluyla toplumsal grup oluşturan ve katılanların tamamı etkisi altına alan eğlenceli bir etkinliktir. (Göde, 1966:1).

Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU ise oyunla ilgili şunları söylemiştir:

Çocuk oyunları, dans, tiyatro gösterisi, kâğıt, zar gibi şans oyunları, sporla ilgili eylemler, hep oyun sözcüğüyle belirtilir. Bunun yanı sıra “oyun “ sözcüğünü başka anlamlarda da kullanılmaktadır. “Birine oyun etmek –birisini aldatmak kandırmak” anlamında. “Oyuna gelmek – aldatılmak–kandırılmak” manasında, “Oyunbaz – hilekâr anlamında, “Oynaşmak – hem sevişmek anlamında, hem de birbiriyle oynamak manasında kullanılmaktadır.

Diğer dillerde oyun kavramına bakacak olursak Kuzey Amerika yerlilerinden Blackfoot dilinde “koani” kelimesi bütün çocuk oyunlarını ifade etmektedir. Aynı kelime ahlak dışı cinsi münasebet için de kullanılmaktadır. “Kolçşı” kurallara uygun düzenli oyun “ Amonts” oyunda savaşta kazanma , “skels” oyun ve sporda kazanmak manasındadır.

Arapça’da “lab, lûb” sözcükleri de oyun eğlence anlamına gelmektedir. Bu sözcük ve bundan türetilen sözcükler eski Türkçe’de Osmanlı Türkçesinde tiyatro, dans ve çeşitli seyirlik oyunlar manasında kullanılmıştır. Latince de “Ludus” sözcüğü çocuk oyunlarını, eğlence, yarışma, dinsel ve din dışı gösterileri her türlü bahis oyunları anlamlarını yüklenir. Bunun gibi, bundan üretilen “jokus” sözcüğü birçok Avrupa dillerine geçmiş, örneğin Fransızca “Jeu, Javer” İtalyanca “gioco, giocana” İspanyolca “joego, jugar” vb. Çoğu kez piyes, çalgı çalınan bu dillerde oynamak sözcüğüyle karşılanmaktadır. Almanca’da “spiel” İngilizce’de “play” Fransızca’da “jeu” sözcükleri bu anlamlarda kullanılmaktadır.

Türkçe’de ve diğer dillerdeki oyun sözcüğünde dans, tiyatro ve bütün seyirlik oyunlar ifade edilmektedir.

Oyunun bütün anlamlarıyla insan kültüründe önemli bir yeri vardır. “Aristoteles ve Herodot” ile başlayan Antropoloji insan bilimi çalışmalarını insanın çeşitli vasıfları, özellikleri üzerinde de yoğunlaşmış insanoğlunun bu vasıf ve özelliklerini ona çeşitli adlar vermek suretiyle belirlemiştir. (Eroğlu, 1995:12-15).

İnsanlar için farklı zamanlarda farklı kişiler tarafından farklı adlar kullanılmıştır. Prof.Dr. Sedat Veyis ÖRNEK'in eserlerinde şöyle anlatıyor;

K.V. Linne insan için “Homo Sapiens” (Düşünen Modern İnsan Günümüz İnsanlarının Tamamına Verilen Ad) adını kullanmış, F.B. Tylor ve Max Scheller de insana “Homo Faber” (yapıcı ve alet yapan insan) özel adını vermiştir. (Örnek, 1971:63).

EROĞLU derlemelerinde oyunla ilgili şunlara da yer vermiştir:

Hollandalı tarihçi Johann Huizinga da bu özel adlara “Homo Ludens” (oyuncu veya oyun oynayan insan) özel adını vermiştir.

Huizinga, din, rituel, iş ve önemli tarih olayları gibi sonuç doğurucuların önceliği karşısında oyunun bunlardan sonra gelen insanların önemsiz bir uygulama olduğu görüşünü değiştirmiştir.” O’na göre oyun kendi tabiiliğinde bir mânâ ifade etmektedir. Genel hayattan farklıdır. Oyun bir kültürden çıkma, tesadüfen meydana gelmiş bir unsur değildir. Kimilerine göre enerji boşalması, gevşemek için bir ihtiyaç, bir içgüdü taklidi olan “oyun, kültürden eskidir. (Eroğlu, 1995:8-9).

Suut Kemal YETKİN Estetik adlı eserinde oyunla ilgili şöyle söylemiştir.

Bugün oyunun dinsel törenlerden çıkıp toplumun ve kişinin yaşantısına daha çok girdiği bilinmektedir. Oyun bununla kalmamış sanat ve kültürün yaratıcısı ve yardımcısı olmuştur. H.Delacroix’ya göre “oyunun sanatı hazırlamaya yardımcısı olması olağan” sayılır. Dh RİBOT’a göre de “sanatın en ilkel şekli dandır.” Çeşitli sanatlar dans aracılığıyla oyunlardan çıkmıştır. Buna göre sanat, kültür ve oyun olaylarını inceler. Kültürel olaylarının doğuşunda başlıca etkidir. Kökende oyunun içgüdüsel bir tepki olarak oynandığı değil oyundan kültüre bir dönüşüm olduğu ifade edilmek istenmektedir. (Yetkin, 1958:54-55).

Yrd.Doç.Dr. Türker EROĞLU oyun için “Bir başka düşünceye göre oyunda doğuştan bir yeteneği geliştirme arzusu veya üstün gelme yarışma isteği, kayıp enerjiyi tek yönlü canlılık gibi arzuları vardır.” demiştir. (Eroğlu, 1994:13).

Pertev Naili BORATAV; “Toplum bilimcilerine göre ise insanların toplum içinde dinlenme, eğlence amacı olarak giriştikleri bütün fiiller oyun çerçevesi içindedir. (At yarışları, sinema, dans ve sportif oyunlar gibi)” demiştir. (Boratav,1982:223).

Osman GÖDE oyunla ilgili “Oyun çeşitli bilim dallarında yardımcı bir unsur olarak kullanılmaktadır. Eğitimciler oyunla öğrenmenin insan belleğinde daha fazla kaldığını ve daha çok davranış değişikliği ortaya çıkardığını saptamışlardır.” demiştir. (Göde, 1990:2).

EROĞLU oyunun ne derece önemli olduğunu şöyle anlatıyor: “Oyun insanın günlük yaşantısı boyunca sürekli kullandığı bir öge ileride hayatın gerektirdiği ciddi iş ve meşguliyetleri hazırlayan, bunun için yetiştiren bir unsurdur.

Görüldüğü gibi, insan hayatının hemen her safhasında oyun vardır. Hatta bazı düşüncelere göre “dünya bir tiyatro ve insanlarda bu tiyatronun oyuncularını olarak” kabul edilmektedir.

İnsanlar yaşadıkları toplum içindeki statü ve görevlerine uygun rol yaparlar. Öyleyse “insanın en önemli özelliklerinden biri de onun oyunculuğudur.”

Son olarak oyunu “insanda içgüdüsel olarak mevcut bulunan, temeli din ve büyü ile ilgili bazı töre ve törenlere dayanan, toplumların kültür yapılarına göre şekillenen ve toplumdan topluma farklılıklar gösteren; yer ve zaman bakımından günlük hayattan farklı, isteğe bağlı, gönüllü hareketlerdir. (Eroğlu,1995:12). Şeklinde tanımlamak mümkündür.

2.1.1. Oyun Kavramının Nitelikleri

Yukarıdaki çeşitli dillerde ve anlamlarda açıklamaya çalıştığımız oyunun bir takım özellikler ve kurallar taşıdığı şüphesizdir. Bir oyunda bulunması gereken temel özellikler şu şekilde sıralanabilir.

a- Oyun isteğe bağlı gönüllü bir harekettir. Zorlama veya ısmarlama oyun olmaz. Bu sebeple boş zamanlarda yapılır. Ancak oyun bir ritüel, bir tören olduğu zaman bir görev veya ödev olmaktadır. Böylece oyunun önemli bir özelliği ortaya çıkıyor. “oyun hür bir harekettir.”

b- Oyun, günlük hayattan farklıdır. Gerçek hayattan geçici olarak çıkar. Çocuk oynarken gerçeğin dışında olduğunu şuurunu taşır. Bu sebeple de oyun çıkarıcı değildir. Günlük hayatta bir teneffüs, bir dinlenme ve hayatın bir süsüdür.

c- Oyun yer ve zaman bakımından da günlük hayattan farklıdır. Kendine has yeri ve zamanı vardır. Bir sonuca yönelik olan oyun başlar ve bir noktada biter. Oyun masası, oyun yeri, tapınak, sahne, perde futbol sahası, vb. yerler yasak bölgelerdir. Bu bölgelere giriş çıkışın belli bir kuralı ve bozulmayacak bir düzeni vardır. Bu düzenin bozulması “oyunbozanlık” olur ve cezası vardır.

d-Oyunun büyüleyici bir etkisi ve bu büyüde bir tartım ve uyum vardır. (Eroğlu, 1995:10).

2.1.2. Oyun Türleri

Metin AND oyun türleri ile ilgili şunlara eserinde yer verir:

Rager Coilins, Huizinga’nın oyun unsurlarını belirtmek için kullandığı kıstasları kullanarak birinci boyutta oyunları Ludus (kendi kurallarına uydurma) ve Paidia (gönüllü düzensiz içten geldiği gibi oyunlar) diye ikiye ayırır. İkinci boyutu ise Agon (yarışma- çalışma) Aleu (rastlantı- kader- talih) Miittery (yanılma- taklit- gösteri ve dans) ve Burx (baş döndüren, insanı sevindiren, coşturan olmak üzere dörtlü kümeleme yapmıştır. (And, 1974:64).

2.1.3. Türklerde Oyun

2.1.4. “Doğu Türkistan Türkleri de Yakutlar gibi erkek “şamana” oyun derler. Oyun kelimesi ile yalnız şaman değil, şaman töreninin tamamı kastedilmektedir.” (And, 1974: 13-25).

Şaman törenlerinde şaman hem dans ediyor, hem ses ve çalgı ile taklit ve drama yapıyor, hem de şiir okuyordu. Böylece oyun kelimesi ile tiyatro, dans ve her türlü seyirlik oyunların orijini şamanda ve onun yaptığı işte toplanıyordu.

Metin AND “Oyun ve Büyü” adlı eserinde büyüün daha çok “kut” (uğur, talih, baht, mutluluk) manasına geldiği gibi oyun ve büyü (sihir) manalarında da bulunduğunu ifade etmiş ve Türklerde “oyunğı” kelimesinin bulunduğunu belirtmiştir. (Eroğlu, 1995:15).

2.2. Dans Kavramı ve Tanımı

Batı kültür ve hayatıyla Türk toplumunu yüz yüze getiren Tanzimat hareketi Batı ve Latin kaynaklı sözcüklerin dilimize çokça girmesine, bu arada da “oyun” kavramını karşılamak üzere de “dans” sözcüğünün kelime hazinemizde yer almasına sebep olmuştur.

“Dans” terimi kaynak itibariyle Latince’den gelmekte olup, İngilizce’de “dance”, Almanca’da “tanz”, Fransızca’da “danse” olarak geçmektedir. Bu kelimelerin dilimizdeki karşılığı oyun veya raks olmakla beraber günümüzde genellikle dans kelimesi kullanılmaktadır. Ancak ülkemizde dans denildiğinde “iki kişinin karşılıklı olarak, müzik eşliğinde ve daha çok Batı usulü yapılan balo, düğün, gibi eğlence toplantılarında oynadıkları batılı manada klasik salon oyunları akla gelmektedir. Bu sebeple İngilizce “Folk dance” karşılığı olarak ya “halk raksı” ya da “halk oyunları” ifadesini kullanmak gerekir. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanı ise “halk oyunları”dır.

Dansla ilgili olarak gerek ülkemizde, gerek diğer ülkelerde değişik tanımlar yapılmıştır. Dansla ilgili Sedat Veyis ÖRNEK şu tanımlamayı yapmıştır.

“İnsanın ruhsal durumunu bir takım bedeni hareketlerle ifade etmesi, açığa vurması” (Örnek, 1974:63).

Yukarıda dansla ilgili yapılan tanımlarda dikkatimizi çeken ortak nokta; ritmik olarak yapılan hareketler zinciri ve buna eşlik eden müziğin bulunmasıdır. Bana göre dansın temelinde, müzik eşliğinde çeşitli hareketlerin belli bir ritim ve uyum içerisinde yapılması yatar. Yapılan bu hareketlerin ortaya çıkışında duyguların, coşkuların, heyecanların anlatılması veya dinsel-büyüsel inançların etkilerini görmekteyiz.

Buna göre “Dans; orijini itibariyle majik ve kültik (büyü ve tapınmayla ilgili) olan bütün çağlarda ve bütün ülkelerde duyguların, coşku ve heyecanların ritmik hareketlerle (müzik aleti eşliğinde veya müzik aleti olmaksızın) anlatılmasıdır. (Eroğlu, 1995:17).

2.2.1. Dansın Doğuşu

Hayat Ansiklopedisinde dansın ilk olarak nerede ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili şöyle anlatılıyor;

Dansın ilk olarak nerede ve ne zaman ortaya çıktığı bilinmiyorsa da mağara resimlerinden yapılan yorumlar çok eski olduğunu göstermektedir. Eski kavimler (ilk insanlar) doğum, ölüm, hastalık, gündüz, gece, rüzgar, yağmur gibi tabiat olaylarının nasıl meydana geldiğini bilmiyorlardı. Anlayamadıkları olaylar meydana geldiği zaman duydukları korkuyu ifade edemiyorlardı. Bu yüzden düşüncelerini vücut hareketleri ile ifade ettiler. Rüzgârda sallanan ağaçların, düzgün adımlarla koşan hayvanların, hızlı uçan kuşların tesiri ile ritmik hareketler yapıyor, dönüyor, ellerini kaldırıyor, eğilip kalkıyorlardı. Tabiattaki seslerden aldıkları ilhamla ellerini çırpıp bağırıyor, davullara vurarak ahenkli sesler çıkarıyorlardı.” (Hayat Ansiklopedisi, 1961:883).

Tabî güçleri kontrol edemeyen insanlar, olayları basit oyunlarla anlatmaya, onlardaki gücü anlamaya ve elde etmeye çalıştılar. Böylece temeli büyüye dayanan dans ortaya çıktı.

İlk insanlar tamamen göçebe olup, geçici bir ev kurma teşebbüsünde dahi bulunmamışlardır. Geniş ormanlarda başıboş dolaşmış, gittikleri yerlerde yiyecek toplayıp, tabî mağaralara sığınmışlardır. Toplayıcı oldukları için de ağaçlardan, hayvanlardan yararlanmışlardır. Böylece ağaçlarla ve hayvanlarla ilgili danslar ortaya çıkmıştır. Daha sonra tabî güçleri kontrol etmeyi başaran insanların dansları ve dansların fonksiyonları değişmiştir. (Eroğlu, 1995:17).

2.2.2. Türk Dans Antropolojisinde Sakarya Okulu Anlayışı ve Esasları¹

Türk dans antropolojisinde Dr. Türker EROĞLU tarafından kurulan Sakarya Okulu anlayış ve esaslarını şöyle sıralayabiliriz;

Türk Dans Antropolojisi’nde Sakarya Ekolü (Okulu)’nün Anlayışı; metodik bakımdan dans konusuna yapısal- fonksiyonel anlayışla yaklaşmaktır. Bu okul dansı temel olarak aşağıdaki parçalara ayırarak kodlama sistemine geçmiştir.

¹ Bu bölüm Türker EROĞLU, Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü Dans Atropolojisi Basılmamış Ders Notları, Sayfa 25’ ten alınmıştır.

2.2.2.1. Halk danslarında figür (kinetik element) nedir?

Dans Anropolojisi sahasındaki çalışmalarda en önemli husus en küçük dans birimidir. Bölünemeyen en küçük üniteye Macarlar “kinetik element” adını vermişlerdir. Biz buna figür, poz veya duruş diyoruz.

2.2.2.2. Figür (kinetik element, bölünemeyecek parça, anlık duruş-poz);

Halk danslarında figür, el baş, ayak, göz v.b. organlarla statik (durgun-durağan) bir pozı ifade eder. Deklanşörün basıldığında yakalanıp tespit ettiği anlık duruşlar nasıl poz olarak adlandırılıyorsa; halk danslarındaki bu pozlara figür denilmektedir. (Dilde harf, müzikte fonem veya nota.)

2.2.2.3. Halk danslarında hareket (kinesis) nedir?

Halk danslarında sayısız figürlerin ardı ardına sıralanmasıyla hareket (Kinesis) meydana gelmektedir. (Dilde hece, müzikte ezgi.) (Yapısal anlamda hareketi John martin Amerikan dansları adlı kitabında “İki ölüm arasındaki kavis” şeklinde ifade eder. Hareketsizliğin ölümü ile ölümsüzlüğün ölümü; diğer yanda ise yıkımın, denge dışı olmanın ölümü. Biz de hareketin, statiklik karşısında dinamikliği, dinlenme karşısında aktiviteyi, ölüm karşısında dirilmeyi ve canlılığı gösterdiğini söylüyoruz.

2.2.2.4. Halk danslarında (hareket)motif(i) (kinetic motive) nedir?

Halk danslarında belirli sayıda hareketin birleşmesinden meydana gelen anlamlı hareketlere motif denir. (Halk danslarıyla ilgilenenler hatalı olarak motif için “Adım”, “Hareket Cümlesi İçin de “Adım Cümlesi” tabirini kullanıyorlardı.

Oysa adım yalnızca ayak ve bacak hareketini ifade eder. “Hareket” ve “Hareket Motifi” el, ayak, bacak ve başla olabilir.) (Dilde kelime-sözcük, müzikte küy-motif)

2.2.2.5. Halk danslarında “Hareket Cümlesi” nedir?

Halk danslarında müzik cümlesinin başlamasıyla başlayıp, bitmesiyle biten, motiflerin birleşmesinden meydana gelen hareket motifi dizisine “Hareket Cümlesi” (Kinesis Sentence- Movement Sentence) veya kısaca cümle denir. (Dilde cümle ve müzikte Yır)

2.2.2.6. Halk danslarında bölüm nedir?

Halk danslarında farklı cümlelerden meydana gelen diziye bölüm denir. Cümlelerin farklılığından kastımız, diğer cümleye göre ezginin, hızın ve hareket karakterinin farklılığıdır. (Bölümü dildeki paragrafla eş görüyoruz. Bilindiği üzere Paragraf bir tek cümleden meydana gelebileceği gibi, birkaç cümleden de meydana gelebilir. Bazen bir tek paragraf bir bölümü, hatta metni oluşturabilir.)

Aynı hareket cümlelerinin peşpeşe sıralanması farklı bir bölüm oluşturmaz. Tek bölüm olarak ifade edilir. Tek bölümlü danslarda bölüm aynı zamanda dansı oluşturur. Çok bölümlü danslarda en az iki farklı bölüm dansı oluşturur. (Bazı danslarda tek bir cümle hem bölüm, hem de dansın tamamını oluşturabilir.)(Müzikte periyod veya bölüme tekabül eder)

TABLO 3 Metin - Türkü – Dans Öğreleri

METİN - TÜRKÜ - DANS					
HARF	HECE	KELİME	CÜMLE	PARAGRAF	METİN
AVAZ (Ses- Fonem)	EZGİ	KÜY (Müzik Ortaya Çıkıyor)	YIR	BÖLÜM	TÜRKÜ
FİĞÜR- POZ (Kinetik Element)	HAREKET	MOTİF (Anlamli Hareket Ortaya Çıkıyor.)	CÜMLE	BÖLÜM	DANS(OYUN)

2.2.3. Dans Türleri

Dinî Danslar

Bunlar tabiat varlıklarını taklit etmek, hastalıkları iyileştirmek, yiyecek bulmak için kutsi varlıklara yalvarma mahiyetindeki danslardır.

Sosyal Danslar

Doğumları, evlenmeleri, savaşlarda kazanılan zaferleri kutlamak için yapılan danslardır.

Eğlence Dansları

Yalnızca dans zevki veya güzel vücut hareketlerini göstermek için yapılan danslardır. Bu danslarda amaç atletik kabiliyeti ve estetiği ve yorulmadan dayanma gücünü göstermektir.

Toplumların maddi ve manevi kültürleri geliştikçe dans anlayışı da değişmiştir. Önceleri taklit, büyü ve dine dayanan danslar sonraları fonksiyonlarını kaybetmiş, son safhada salon dansları ortaya çıkmıştır.

Salon danslarının ortaya çıkınca diğer danslara da “folk dance” halk dansları oyunları-raksları denmiştir. Böylece salon dansları ve halk dansları adıyla iki tür meydana gelmiştir.

2.3. Halk Oyunları

Halk oyunları ve halk dansları terimleri aynı anlamda yaygın olarak kullanılmaktadır.

Klasik salon dansları ile modern dansların dışında kalan geleneksel danslara halk dansı demek gerekir. Ancak halk kavramının yanlış anlaşılması veya yorumlanmasından dolayı geleneksel danslar demenin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Ülkemizde halk oyunları tabirinin genel kabul görmesi ve yaygın olarak kullanılması sebebiyle de “geleneksel danslara” “halk oyunları” demeyi uygun bulmaktayız.

Halk oyunları, toplumsal olaylara karşı gösterilen bir reaksiyondur. Dansın gerçek büyü ve tapınma fonksiyonu şahsın ve soyun korunması ile ilgilidir. Dans o soyun kültürel özelliklerini net olarak ortaya koymaktadır. O toplumun veya o dansa konu olan kişinin özelliklerini, yapılan dansın hareketleri içinde görebiliriz.

Ritüeller billurlaşmaya ve laikleşmeye yönelince, geleneksel danslar eski değerlerini yitiren bu değerleri bir sembol olarak korumuştur. Yeryüzündeki yerli kabileler sezonları ve insan hayatındaki geçiş dönemlerini dansla kutlarlar. Aynı dans bütün ülkelerde aynı münasebetlere uyar. Ancak, özel bir dans özel ve sınırlı bir fonksiyona da sahip olabilir. Danslar özel bölümlere de ayrılırlar. İnsanın yaratıcılığı, hayvan ve bitkiyi taklit etme, şeytanı dualarla def etme, tedavi ve ölüm gibi olaylar karşısındaki büyüsel tapınmayla ilgili yapılan hareketlere daha önceden de belirttiğimiz gibi dans demektedir. Bu dansa ortaya çıkan dini ve mistik birleşmenin sembolü din adamı veya büyücü idi (Türkler için Şaman - Kam – Oyun - Baksı) (Eroğlu, 1995:18).

Bozkurt GÜVENÇ dansla ilgili şunları söylüyor; “Eski insanlardan günümüz insanına kadar bütün çağlarda, bütün toplumlarda dansın din ve büyü ile ilgili bir fonksiyonu, bir niteliği vardır.

Bazen tabiatı evcilleştirme, bazen de ta biatüstü güçlerinden yararlanmayı amaç edinen ilk insanlar, bu amaçlarını törenlerde sergiliyorlardı. Ölülere tapma, verimliliğe tapma gibi unsurları da amaçlayan ilk insanlar, hayatı daha az problemlili hale getirmek için dans ediyorlardı.” (Güvenç,1979:48).

EROĞLU “İnsan ve Oyun” adlı eserinde oyunla ilgili şunlara da yer vermiştir;

Dans yalnız insanlara mahsus olmayan, hayvanlar arasında ve hatta cansız tabiatda da görülen evrensel bir olaydır. En kısa tarifi ile ritmik hareket demektir. Olaya böyle bakınca bütün gök cisimleri ile birlikte kâinatta her şey dans etmektir. Ritmik hareket insanı cezbeyle soktuğundan, sarhoşluğa benzeyen, hoş fakat esrarlı bir durum meydana getirir. İşte bu sebeple eski insan dansa bir sihir kudretinin gizli olduğuna inanmıştır. Bugün oynanan oyunların kökleri pek eski zamanlara kadar uzanan dini ve mistik ayinlere dayanmaktaysa da ne bugünün seyircileri ne de oyuncular, bu oyunların niçin oynandığını bilmemekte, onların çoğu bu oyunları eğlenmek için oynadıklarını söylemektedir. (Eroğlu, 1994:24).

Bizim ve konumuzun temelini oluşturan geleneksel dansları, yani halk oyunlarını EROĞLU şöyle tanımlamıştır.

“Ait olduğu toplumun kültür değerlerini yansıtan; bir olayı, bir sevinci, bir üzüntüyü ifade eden, orjini din ve büyü ile ilgili trajik ve kültik olan, müzikli (bu müzik aleti eşliğinde veya bir müzik aleti olmaksızın el, ayak gibi organlar veya bıçak, kılıç, kalkan vb araçlarla tempo tutarak veyahut da şarkı-türkü söylemek suretiyle yaptıkları müzikten tempo alarak) olarak, tek kişi veya gruplar halinde icra edilen ölçülü, düzenli hareketlerdir.” (Eroğlu, 1995:22).

Yukarıda tanımını yaptığımız halk oyunları toplumun kültürel yapısının değişimine uğramasından etkilenecek yozlaşabilmektedir.

Halk oyunları uygun olan ortamda sahneleme ve seyredilme ile seyirlik bir oyun olarak öğrenilmekte ve bir kültür mirası olarak kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Özellikle ülkemizde düğün, nişan gibi özel günlerde; köy odası, meydan, avlu, harman yeri gibi açık ve kapalı mekânlarda, belli kurallara bağlı olarak seyirci önünde oynanmaktadır. Günümüzde halk oyunlarının diğer danslar gibi sahne sanatları içinde görülüp değerlendirilmesi sonucu sahne kurallarına uygun olarak sergilenmektedir. Halk oyunlarının tabii ortamından alınarak sahneye konulması sırasında oyunların otantik değerlerinden bir takım özelliklerini kaybettiğini gözlemekteyiz.

Halk oyunlarının sahne sanatları içinde yer alarak insanların göz zevkine uygun bir dans türü haline getirilmesi ilginin artmasına sebep olmuştur. Fakat en büyük problem tabii ortamından alınarak sahneye getirilen oyunların ana kaynaktan büyük ölçüde kopmasıdır. Bu, halkbiliminin oyunun otantliğini bulmaya yönelik yapılan inceleme ve araştırma çalışmalarına ters düşmektedir.

Bu sebepten dolayı halk biliminin araştırma konuları içindeki halk oyunları ana kaynaktan çıktığı gibi herhangi bir değişikliğe uğramadan sahneye konulduğu takdirde folklor bilimine katkıda bulunabilir. Çünkü halkın kendi içinden çıkardığı oyunlar o toplumun kültürel yapısını, yaşam felsefesini ve tarzını ortaya koyar. Sahne çalışmaları sonucu ortaya çıkan bu dans uygulamaları net olarak halk oyunlarının genel özelliklerini sergilemektedir.

2.3.1. Türk Halk Oyunları

Halk oyunlarının orijini ve meydana gelişi ile ilgili olarak daha önce de belirttiğimiz gibi ilk insanların topluluk halinde yaşamaya ve kendilerini yönetmeye başlamasından sonra bir takım bilinmeyen büyük ve sihirli güçlere tapmaya başlamaları ilk dansların doğmasına neden olmuştur.

“İlk danslar dünyanın neresinde doğdu?” Sorusuna ilk uygarlık dünyanın neresinde doğmuşsa ilk danslar da orada doğmuştur, şeklinde cevap verilebilir. (Baykurt, 1976:17).

Türklerin ilk yerleşim yerinin Orta Asya olduğu çeşitli bilim adamları tarafından belirtilmiştir. Bu sebepten dolayı Türk Halk Danslarının doğuşunu Orta Asya

olarak kabul edebiliriz. Kavimler göçü sırasında Türkler çeşitli yerlere dağılmışlardır. Bu göç sırasında kendi kültürlerini geçtikleri yerlerden edindikleri bilgi ve görgülerini katarak zenginleştirmişlerdir. Kültür sürekli değişen ve gelişen bir unsurdur.

Türklerin Anadolu'ya gelmesiyle köklü zengin kültüre eski ve zengin Anadolu Kültürünün de eklenmesiyle çok yönlü ve köklü Anadolu Türk Kültürü, ortaya çıkmıştır. Tabii kültürde yaşanan bu gelişme ve değişmeden kültürün bir parçası olan dans da etkilenmiştir.

Türk Halk Oyunlarının gelişimini sadece Kavimler Göçü sırasındaki kültürel etkileşim değil; din, yaşanan coğrafi yapı, iklim ve bitki örtüsü de etkilemiştir.

Türk Halk Oyunlarının Anadolu'da köklü zenginlikler içerisinde önemli bir yer tutması ve çeşitlilik göstermesi, Anadolu kültürünün ve eski Türk kültürünün etkileşiminin Anadolu coğrafyası içindeki yansımının bir sonucudur.

Anadolu'daki coğrafyanın ve iklim düzeninin farklı olması ve her bir yerinde ayrı bir kültürün yatması Türk Halk Oyunlarının zenginliğinin temelidir. Anadolu kültüründeki zenginlik ve çeşitlilik aynen Türk Halk oyunlarına da yansımış dolayısıyla birçok dans türü ve şekli ortaya çıkmıştır. (Baykurt, 1965:40).

2.3.2. Türk Halk Oyunlarının Gruplandırılması

Anadolu'da bulunan halk oyunlarını çeşitliliği ve zenginliği sebebiyle araştırmacıların dansları yörelerine, türlerine veya oyunların oynanış şekillerine göre tasnif etmeleri yapılan araştırmalara kolaylık sağlamış, Türk Halk oyunlarının zenginliğini ortaya koymuştur.

Halk oyunları değişik şekillerde tasnif edilmiştir. Şerif BAYKURT halk oyunlarının sınıflandırılması üzerine şu şekilde bir çalışma yapmıştır:

A) Tek kişi tarafından oynanan danslar

B) Toplu Şekilde Oynanan Danslar

Toplu şekilde oynanan dansları da şöyle sıralayabiliriz;

a- Dizi biçiminde ve oyuncular birbirlerine tutunarak yürüttükleri danslar;

b- Tutunmadan halka biçiminde ya da dağınık düzende oynanan danslar; olarak iki grupta ele alabileceğimiz gibi, tek ve çok kişi tarafından yürütülen danslar olarak da ele alınabilir.

a. Kız-Kadın Dansları

b. Erkek Dansları

c. Kız Erkek Yürütülen Danslar

Şu ana bölümlerde incelemek de mümkündür.

- a. Tek kişi tarafından oynananlar
- b. İki kişi tarafından oynananlar
- c. Üç kişi ile oynananlar
- d. Dört kişilik danslar
- e. Gruplar tarafından yürütölen danslar

Grup danslarını düzen bakımından şu bölümlerde ele alabiliriz.

- a. Düz dizi biçiminde tutunarak
- b. Düz dizi biçiminde tutunmadan
- c. Yarım halka biçiminde tutunarak
- d. Yarım halka biçiminde tutunmadan
- e. Tam halka biçiminde tutunarak
- f. Tam halka biçiminde tutunmadan

Bir araçla oynanan danslar:

- a. Mendil dansları
- b. Bıçak ya da kılıç kalkan dansları
- c. Tüfek ya da ateşli silahlar ile oynanan danslar
- d. Değnek ya da sopalarla oynanan danslar
- e. Kartal ya da kurt dansları (Baykurt, 1987:50).

Danslar taklitli ve dramatize edilmiş danslar, dinsel danslar olarak sınıflandırılabilceği gibi; halk oyunları da halay, bar, horon, zeybek, karşılama, kaşık şeklinde bölgelere ayırarak da incelenebilir.

BÖLÜM III. GAZİPAŞA FOLKLORUNDA HALK OYUNLARI VE GELENEKSEL GİYİM KUŞAM

3.1. Gazipaşa Oyunları

Gazipaşa’da icra edilen halk dansları ve yayla oyunları ilçe kültürüne önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Yöre oyunları genellikle 2/4, 4/4 birim zamanlıdır. 9 birim zamanlı zeybek oyunlarına da rastlanır. Ayrıca; yapmış olduğumuz araştırmada 15/8 birim zamanlı zeybek oyununa da rastlanmıştır. Yöre oyunları Anamur, Karaman, Antalya oyunları ile de etkileşim içerisine girmiştir. Bu etkileşimden dolayı oyunlarda da benzerlikler görülür.

Gazipaşa yöresi halk oyunları derlemeleri ilk defa 1997 yılında Halk Oyunları Uzmanı Uğur URAL tarafından yapılmış olup, daha önce yapılmış olan herhangi bir halk oyunları araştırma belgesine rastlanmamıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde yöre halkının halay, Misket, çiftetelli gibi oyunlarda 2/4, 4/4, 6/4, birim zamanlı hareketleri kullandıkları tespit edilmiştir. Yörede yaygın olarak kullanılan hareketler yine yörede kullanılan müziklerle örtüştürülerek yöre oyunları sahnelenmiştir.

Oyunlar bağımsız sıralı olarak oynanmaktadır. Yörede, erkek oyunları ile kadın oyunları genellikle ayrı oynanmakta olup, oyunlarda hareket benzerlikleri vardır. Oyunlar sahneye getirilirken kadın ve erkek oyunları birlikte de oynatılmaktadır. Erkeklerde kollar omuz hizasına kadar kaldırılır, dirseklerden hafif kırılır. Hareketler karşı karşıya ve daire yönünde ilerlenerek ve ala kaşıkla oynanır. Oyunlarda dönüşler, çöküşler, diz vurmalar, omuz titretmeler ve yürümler vardır. Kadın oyunları ikili gruplar halinde karşı karşıya, karşılıklı daire yönünde dönerek ve grup halinde daire yönünde yürüyerek oynanır. Oyunlarda dönüşler zıplamalar ve yürümler vardır. Ala kaşık kullanılır. Eller önde, mahrem bölgesi olan göğüsler kapatılacak şekilde tutulur.

3.1.1. Yayla Oyunları

Yörüklerin genellikle yaylalarda oynadığı “Yayla Oyunları” vardır. Günümüze kadar üzerinde pek durulmayan konulardandır. Yörük ve yayla oyunları ile çocuklar hayata hazırlanır, sıra beklemeyi, saygıyı, seçmeyi ve seçilmeyi öğrenir; vücut gelişmesini

tamamlar, itaat edilecek ve meydan okunacak durumları, tavırları öğrenir; hükmetmenin, tayin etmenin kazanmanın keyfini çıkarır, kaybetmenin üzüntüsünü yaşar. Bağdaşmayı ve paylaşmayı alışkanlık haline getirir, önderliği, liderliği (ebelik) öğrenir. Gücü kadar davranmayı, eşleşerek yanına güç katmayı, oyunun içinde olmayı, oyun dışında kaldığı zaman kararlara etkisinin olamayacağını fark eder.

Günümüzde teknolojinin gelişimi ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile yörük ve yayla oyunları unutulmaya yüz tutmuştur.

Başlıca Yörük ve yayla oyunları şunlardır: Cıngırtlak, Arası Kesme, Sobe, Bezirgânbaşı, Çelik, Çarpma, Kale dikmesi, Kale yıkması, İp Çekmesi, Güreş, Taş Yarıştırması, Kipi, Birdirbir, Uzuneşek, Elim Sende, Üç Taş-Beş Taş-Dokuz Taş ve Çivi Çakması.

Ali YILDIZ'ın "Dünden Bugüne Gazipaşa Tarihi" adlı eserinde Gazipaşa oyunları şöyle yer almıştır:

3.1.1.1. Cıngırtlak

Bu oyun, 4 - 5 metre boylarında yaklaşık 20cm çapında bir direğin yatay olarak sübek veya sibek denilen bir sivri uçlu ağacın üzerine oturtularak dengelenmesi ve karşılıklı olarak bu direğe binen gençlerin yerden de güç alarak dönmelerinden ibaret bir oyundur.

Bu ağacın tam orta yerinden keser veya ıskarpela (delik demiri) ile derin, yuvarlak bir yuva açılır. Buna karşılık olarak da yerden yüksekliği 1,5 metreyi bulan bir ağaç ucu bu yuvaya göre sivriltilerek, yere gömülür. Dibi taşlarla sıkıştırılan bu ağaca sibek veya sübek adı verilir. Cıngırtlak oyununda karşılıklı olarak üçer, dörder kişi cıngırtlağa binip hızla dönmeye başlarlar. Bu arada yerden güç almak için ayakları ile sekerler. Oldukça eğlenceli olan bu oyunun düşmanları da vardır. Çünkü gençler bu ağaçlar iyi kaysın diye, sübeğe katran veya kömür sürerler. Bu oyunda ağacın-ağaca sürtmesi ve sürülen katranın da katkısı ile dönme sırasında çok çığırkan bir ses çıkar. Öyle ki, dönmeye başlandığında yakınlarda oturanlarda yörenin tabiri ile baş-beyin kalmaz. İşte bu sebeple evi cıngırtlak kurulu yere yakın olanlar bazen ellerine bir balta alırlar ve cıngırtlak ağacını keserler.

Bu oyuncak, şehirde Tahtaravalli diye adlandırılırsa da gerçekte Cıngırtlağın, Tahtaravalli ile alakası yoktur. Arada sadece bir şekil benzerliği vardır.

3.1.1.2. Çelik ve Çarpma

Bu oyunlarda bir değnek ve bir de çelik vardır. Bazen değneğe çomak denildiği de olur.

3.1.1.3. Çelik

Çelik oyunu, genellikle 10-15 yaşlarındaki gençler tarafından oynanan erkek oyunlarından. Bu oyunda boyu 1 metreden biraz uzunca bir değnek ve boyu 25cm kadar olan bir çelik kullanılır. İki takım halinde oynanır.

Takım ise şöyle seçilir: Takım seçiminde oyuncular ikişer-ikişer eşleşerek gelirler. Kol kola girerek üç beş adım uzaklaşır ve kendi aralarında sen şekersin ben lokumum, ya da sen taşsın ben değneğim gibi adlar takarak ebeye dönerler ve “şekeri mi alırsın, yoksa lokumu mu?” Ya da “taşı mı alırsın yoksa değneği mi?” gibi sorular sorarlar. Ebe, “şekeri alırım” derse, şeker ebeden tarafta kalır, lokum öbür takıma geçer. Böylece 5-6 kişi bir tarafta, 5-6 kişi de diğer tarafta olacak şekilde takım oluşturulur. Çelik oyununda ebe tarafında kalanlar aşağıda, diğer tarafta kalanlar da yukarıda yerlerini alırlar.

İlk oyuncu elindeki değnekle, seçilen yerden 3-5 santim derinliğine bir yalak (çukur) kazarak onun üzerine çeliği, koyması ile oyun başlar. Karşı takım oyuncuları da 6-7 metre uzağa geçer ve kendisine değnekle itilerek atılacak olan çeliği kapmaya çalışır. İkinci oyuncu ittirilen çeliği havada kaparsa; atan oyuncu oyundan düşer ve atan tarafa bir köle sokulmuş olur. Atan taraftan ikinci oyuncu çeliği iter. Çelik kapılamaz ve yere düşerse, atan tarafın oyuncusu çeliği yerden çarpma hakkını elde etmiş olur. Çelik çarpılınca düştüğü yerden üç defa çarpma hakkı kazanılır. Atan taraf oyuncusu çeliği yerinden kaldırıp çarpabilirse oyununa devam eder. Çeliğe birinci, ikinci ve üçüncü vuruşlarında çeliği yerden kaldıramayan oyuncu oyundan düşer. Sıra bir sonraki oyuncuya gelir. Çelik 10-15 metreye çarpılabilirse 1 Puan, yarısı kadar giderse yarım puan kazanılmış olur. Üç kere çarparsa ve tam istenilen mesafeye ulaştırırsa 3 puan yapmış olur. 7 puanya yetirilince yeni bir işlem başlar. Evvela değneğin uzun tarafı aşağı gelecek şekilde yukardan avuçlanır ve çelik yumruk halindeki elin üzerine konulup çarpılır. Buna da “tömeken” denir. Bunu başarınca çelik değneğin tam ucuna konularak çarpılır. Buna da “uçtan” denir. Bu da başarılırsa değnek arkaya bel hizasına paralel tutularak çelik tersinden değnek ucuna konur ve çarpılır. Buna da “belden” denir. Başarılırsa sıra “ayakçıl” veya “bardakçıl” denilen şekle gelir. Ayağın birisi kaldırılarak değnek alttan geçirilip çelik onun ucuna konularak yeniden çarpılır. Bu hareketler yapılması güç hareketler olduğundan sonuna kadar tamamlayan az çıkar.

Yukarı giden karşı takımın oyuncusu çeliği son çarpma yerinden yalağa doğru fırlatır. Atan oyuncunun yalağa koyduğu değneğe çeliği değdirebilirse, ki buna “tıkıtma” denir, bu sefer atan oyuncu oyun dışı kalır. Tıkıtamaz ise atan taraf bir puan kazanmış olur.

3.1.1.4. Çarpma

Çarpma oyunu uzun mesafelerde oynanan ve geniş alana ihtiyaç duyan delikanlıların ve yeni yetmelerin kendilerini göstermek için oynadıkları bir oyundur. Değnek ve çelik, çoban çeliği, değnek çoban deyneğidir. Buna “Çoban Sopası”, “Çoban Çomağı” da denilmektedir. Oyun, obanın arasında oynanmayıp, belenlerde ve koyaklarda oynanır. Oralar nispeten sakin yerlerdir. Çeliğin havada değnek salınarak çarpılması da oyun kurallarına dahildir. Ama değneği rakibe kaptıran oyundan düşer. Burada iki kişi veya takım vardır. Önemli olan çeliği karşı takıma kaptırmamaktır. Atan tarafın çeliği havada kapılırsa, çarpan oyuncu oyundan çıkar. Sürekli olarak aynı takım elemanlarınca çarpıldığında onların

puanı yükselir. Bu karşı tarafa “köle” demektir. Oyuncu havaya fırlatılan değneği kaptırırsa o da oyun dışı kalarak takıma zarar verir. Takım eksildikçe yenilme hızlanır.

3.1.1.5. Arası Kesme

Bu oyun iki şekilde oynanmaktadır: Tek oyuncular halinde ve iki belik (bölük) halinde oynanabilir. Her iki halde de bir ebe ve bir ebe taşı vardır. Ebe taşı ile ebe arasından geçen oyuncu ebeyi çelmiş olur ve devre dışı bırakılır. Ama o, hızla geçmeye çalışırken ebe ona eliyle veya ayağı ile vurursa, o oyuncu devre dışı kalır. Bu şekilde devre dışı kalmaya “çürük çıkma” denir. İki belik halindeki oyuncularından biri kaçır ve diğeri kovalarken kaçan oyuncu kovalayan ile ebe arasından hızla geçerse o oyuncunun arası kesilmiş olur. Bu iki oyuncu birbirlerini kovalarken üçüncü bir oyuncu da ebe ile bu iki oyuncunun arasından geçerse kovalayanın arası kesilmiş olur. Böylece kovalayan oyuncu “çürük çıkar”. Arası kesmede son iki oyuncudan birisi diğerrinin arasını kesinceye kadar oyun bitmez. Ancak karanlık basarsa oyun biter.

3.1.1.6. Kale Yıkması

Bu oyunda iki takım vardır. Yeni yetme gençler karşılıklı üçer kişiden altı veya beşer kişiden on kişilik takım olurlar. Seçilen düzlükte takımlar öncelikle kim kiminle bağdaşacak diye sorulur ve oyuncular ikiye bölünür. Bağdaşma, “ben seninle birlikte eşleşiyorum, anlaşıyorum, bu oyunu beraber oynayacağız” diye bir çeşit sözleşmedir. Bağdaşmalar sonunda karşılıklı olarak takımlar oluşur.

Her takım kendi kalelerini diker. Yaklaşık on metre aralıklı olan takım kalelerinde herkesin belli sayıda taş atma hakkı kararlaştırılır. Kimin önce başlayacağı “elim boş usulü” ile tayin edilir.

Bu taşlar bazen say taşların bir birine üçlü dayatılması ile kurulabilir. Burada önemli olan bu taşlara karşı taraftan taş atılarak, kurulan kale bir atışta yıkılmaya çalışılır. Her takımın her oyuncusu sıra ile birer taş atar. Sırasını savan kenarda bekler. Sıra karşı takıma gelir. Onlar da bu kez diğerr taraftaki kaleleri yıkmaya çalışırlar. Bunlara kale yıkması denir.

3.1.1.7. Kale Dikmesi

Bu oyunda, iki kişi oynar. Karşı tarafa uzunca bir say taşı dikilip ön ve arkasına onu destekleyecek kadar küçük taşlarla besleme yapılır. Kaleye sıra ile taş atılır, ve yıkan kazanır.

3.1.1.8. Taş Yarıştırma

Bu oyunda bir yamaca veya tepeye dikilen çocuklar veya gençler gösterilen hedeflere doğru taş salarlar (taş atmak). Taşı en çok uzağa salan (atan) kazanır.

3.1.1.9. Yün Sapan

Yaylada gençlerin de çocukların da en iyi oyuncaklarından biridir. Taş fırlatmak üzere kilim ve halı dokunan yün iplerden çocuklar kendileri örürler. Küçük bir kilim örme örneğidir. Uzun bırakılan çizgin ipleri belikler şeklinde örülür. İki ucunda ipler olan çok küçük bir kilim parçası oluşur. İplerden bir tarafın ucu ilmekli olup

parmağa takılır diğer ucu ise sapan döndürölüp fırlatıldığı zaman boşalacak şekilde saç örgüsü şeklinde örölmüştür. İçine sapanın büyüklüğüne uygun bir sapan taşını koyup başınızın üzerinden döndürmeye başlayıp da boştaki ucu ani olarak saldıgınızda sapandan “şaaak!” diye bir ses gelir. O sesle birlikte taş fırlamıştır. Taş, havada kurşun gibi vızlayarak hoş bir ses çıkartır. Taşın varıp bir yere “taaak!” diye vuruşu ise dağıtıcıdır. Bu eski bir savaş silahıdır.

3.1.1.10. Sobe

Yörede buna “sobi” denir. Bir ebe, ebe taşına yüzünü kapatıp durduğunda, oyuncu çocuklar saklanırlar. Ebe “tamam” der. Onları aramaya çıkar. Gördüğünü “sobi!” diye ebe taşına vurarak oyundan düşürür oyuncunun biri ebeden önce, ebe taşına “sobi!” diyerek dokunursa ebe sobilenmiş olur ve oyundan düşer.

3.1.1.11. Bezirgan Başı

Bu oyunda ikişer ikişer bağdaşılır. İki oyuncu karşılıklı el ele tutuşarak bir temsili kale kapısı oluştururlar. Gelen eşlere duruma göre kapıyı açar veya açmazlar. Gelenler “Aç kapıyı. Bezirgan başı, Bezirganbaşı!” derler. Kapıcılar ise “Heybendeki hediyen nedir?” diye sorarlar. Onlardan önde olanı; “Arkamdaki toklu armağan olsun!” diye eşini işaret eder. Tamam ise kapı açılır. Yok ise oyuncular kapıcıya aynı sözleri tekrar söyleyerek kapıyı açtırmaya çalışırlar.

3.1.1.12. Birdirbir

Çocukların bir biri üzerinden bir kural dahilinde atlaması oyununa bu ad verilmiştir. Bu oyunda, atlayan oyuncu önde eğilen oyuncuyu incitmeden ve ona çarpmadan ellerini onun sırtına dayayarak zıplayıp üzerinden atlar. Bu kez kendisi eğilir. Eğilme çapraz veya uzunlamasına olabilir. Arkadan gelenler onun üzerinden atlar. Oyun bu şekilde devam eder. Bu oyunda önemli olan sürtünmeden ve alttakine (ona eşek denir) çarpmadan atlamayı öğrenmektir.

3.1.1.13. Uzuneşek

Uzun Eşek oyununda iki veya üç oyuncu yasılır. Diğerleri onun üzerinden atlarlar. Burada da beceri; atlayan oyuncuların, eşeklerin üzerinde kalmadan, boşluğa ayaküstü düşebilmesidir.

3.1.1.14. İp çekmesi

Bu oyun takım kuvveti ölçmeye yönelik kas geliştirici, birlikten kuvvet doğar inancını geliştirici bir oyundur. Burada yine karşılıklı olarak takımlar oluşturulur. Yine bağdaşma ve kura çekme esastır. Uzun bir “örken” seçilir. Her iki takım için de geçilmesi yasak olan iki tane çizgi çizilir. Her iki taraf oyuncuları ipi iyice yakaladıktan sonra verilen işaretle karşılıklı asılmaya başlarlar. Hangi taraf, diğerlerini çizgiye kadar çeker ve kendi tarafına geçirtebilirse o takım oyunu kazanmış olur.

3.1.1.15. Kipi

Kipi oyunu yere çizilen karelerden sıra ile ve tek ayaküstünde iken önündeki taşı kontrollü bir şekilde geçirmektir. Taş geçirildikten sonra yeniden başa geçilip, gözler kapalı iken çizgilere basmadan karşı tarafa çıkılır.

3.1.1.16. Güreş

Her boy ve yaştaki insanların güreş tutması ve kazananların ortaya konan helva, meyve gibi ödülleri alması sağlanır. Güreş, Türkmenlerin ata sporu olup, genç erkekler güreşte yenerse göz koyduğu kızın gönlünü almakta bir adım önde olacağı gibi destanlara geçmiş misalleri ve çok değişik toplumsal kuralları olan bir oyundur.

3.1.1.17. Üçtaş-Beştaş-Dokuztaş

Daha çok, kızlar arasında oturdukları yerde oynanmakla birlikte, çocuklar ve gençler de karışık olarak oynayabilirler. Bu oyunlarda çocuğun üç taşın birini havaya doğru fırlatıp boş kalan parmaklarını kullanarak yerdeki taşları tek-tek ve yandakilere kıptırmadan (değdirmeden) toplaması esastır. Oyuncunun taşları elinin altından ve üstünden geçirerek yapmış olduğu kıvrak hareketler vardır. Bu oyunla, el çabukluğu, hareketli eşya ile zaman arasında bağ kurma, aynı anda birkaç hareketi birden yapıp göz kontrolleri yapma gibi birçok faydalar sağlayan pratikler geliştirme imkanı doğar. Dokuztaş daha yaygındır ve küçük bir düzlem çizilerek oynanır.

3.1.1.18. Çivi Çakması

Bu oyun çamurda ve çimenlikte oynanır. İlk atılıp yere çakılan çiviye, diğer oyuncular attıkları kendi çivileri ile yıkmaya çalışırlar. Ucu sivri sopalarla da oynanır. (Yıldız, 2008:210).

3.1.2. Gazipaşa Halk Oyunları Analizleri

3.1.2.1. A Sünne Oyunu

A Sünne oyunu, yörede iyi oyun oynayan yaşlı kişilerin yapmış olduğu hareketlerden düzenlenerek oluşturulmuştur.

A Sünne Erkek Oyunu

A Sünne erkek oyununda yürüme, dönme ve çökme hareketleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Oyunlarda sürekli omuzlar oynatılır.

Yürüme Hareketi: Üç çeşit yürüme hareketi kullanılmaktadır. a) Sağ ayak basarken eller kafa hizasından sağ el yere paralel gelecek şekilde sağa, sol ayak basarken kafa hizasından sol el yere paralel gelecek şekilde sola götürülür. Oyun 4/4 birim zamanda oynanır ve her birim zamanda bir ayak basılarak ileriye doğru yürünür. Genellikle daire ve yarım daire formatında oynanır.

F.1a “A Sünne” Yürüme Hareketi

F.1b

F.1c

b) Eller omuz hizasında ve dirseklerden biraz kırılarak tutulur. Üç birim zaman yürünür bir birim zaman diğer ayağın pençesi veya parmak ucu yere vurulur. Sağ ayakla harekete başlanırsa dördüncü adım sol ayakla, sol ayakla harekete başlanırsa dördüncü adım sağ ayakla yere vurulur.

F.2a. “A Sünne” Yürüme Hareketi/ F.2b

F.2c

F.2d

c) Sağ ayak daire merkezine basılarak harekete başlanır. Sol ayak sağ ayağın arkasına doğru vücut sola dönecek şekilde basılır. Sağ ayak daire yönünde sağa doğru basılır. Sol ayak daire yönünde sağ ayağın önüne basılır. Hareket dört veya dördün katlarında tekrarlanır.

F.3a “A Sünne” Yürüme Hareketi/ F.3b

F.3c

F.3d

Dönme Hareketi: Sağ ayak pençe üzerine basarak vücut yukarı doğru kalkar, sol ayak yere basar. 8 /4 birim zamanda soldan 360 derece dönüş yapılır. Eller omuz hizasında ve dirseklerden biraz kırıktır.

F.4a Dönme Hareketi

F.4b

F.4c

F.4d

F.4e

F.4f

F.4g

F.4ğ

Çökme Hareketi: Ayaklar birleşik olarak sağa ve sola dizlerden kırarak 4/4 birim zamanda çökülür, 4/4 birim zamanda dizler sağa ve sola hamle yaparak kalkılır. Eller omuz hizasında ve dirseklerden biraz kırıktır.

F.5a “Çökme Hareketi”

F.5b

F.5c

F.5d

F.5e

F.5f

F.5g

F.5ğ

Dönüp Çökme Hareketi: Dönme hareketini yaptıktan sonra çökme hareketi yapılabileceği gibi, 4/4 birim zamanda 180 derece dönülerek birinci çöküş dışarıya yapılır, tekrar 4/4 birim zamanda 180 derece dönülerek merkeze ikinci çöküş yapılır. Her hareketten sonra dönme ve çökme yapılabilir.

A Sünne Kadın Oyunu

Yürüme Hareketi: Üç çeşit yürüme hareketi kullanılmaktadır.

a) Sağ ayak basarken eller göğüs hizasından sağ el yere paralel gelecek şekilde sağa, sol ayak basarken göğüs hizasından sol el yere paralel gelecek şekilde sola götürülür. Oyun 4/4 birim zamanda oynanır ve her birim zamanda bir ayak basılarak ileriye doğru yürünür. Genellikle daire ve yarım daire formatında oynanır.

F.6a "A Sünne" Yürüme Hareketi a

F.6b

F.6c

b) Eller göğüs hizasında ve dirseklerden kırılarak tutulur. Üç birim zaman yürünür bir birim zaman diğer ayağın pençesi veya parmak ucu yere vurulur. Sağ ayakla harekete başlanırsa dördüncü adım sol ayakla, sol ayakla harekete başlanırsa dördüncü adım sağ ayakla yere vurulur.

F.7a "A Sünne" Yürüme Hareketi F.7b

F.7c

F.7d

F.7e

F.7f

F.7g

F.7ğ

c) Sağ ayak daire merkezine basılarak harekete başlanır. Sol ayak sağ ayağın arkasına doğru vücut sola dönecek şekilde basılır. Sağ ayak daire yönünde sağa doğru basılır.

Sol ayak daire yönünde sağ ayağın önüne basılır. Hareket dört veya dördün katlarında tekrarlanır.

F.8a “A Sünne” Yürüme Hareketi F.8b

F.8c

F.8d

Dönme Hareketi: İki çeşit dönme hareketi kullanılmaktadır. a) Sağ ayak pençe üzerine basarak vücut yukarı doğru kalkar, sol ayak yere basar. 8 /4 birim zamanda soldan 360 derece dönüş yapılır. Eller göğüs hizasında ve dirseklerden kırıktır. A Sünne erkek oyunundaki dönme gibi yapılır.

b) Çift ayak üzerine zıplanarak soldan 8/4 birim zamanda 360 derece dönüş yapılır. Eller mahrem olan göğüs kısmını örtmek için önde, göğüs hizasında ve dirseklerden kırık olarak tutulur. Her zıplamada sağ ve sol eller sıra ile birisi aşağıda, diğeri göğüs hizasında olacak şekilde de oynanmaktadır.

F.9a “A Sünne” Dönme Hareketi F.9b

F.9c

F.9d

F.9e

F.9f

F.9g

F.9ğ

Zıplama Hareketi: Genellikle iki kadın tarafından karşılıklı zıplanarak oynanır. Birbirlerine yüzleri dönük olmak üzere kendi aralarında küçük bir daire formatında zıplanarak dönüşler yapılır. Zıplama hareketini genellikle orta yaşın üzerinde ve yaşlı kadınlar yaptığından dolayı yörede “Koca Karı Oyunu” olarak bilinir.

3.1.2.2. Aslan Karam Oyunu

Oyunun kadın ve erkek hareketleri aynı hareketlerden oluşmaktadır. Müzik 4/4'lük olup, 8/4 birim zamanda oyun oynanmaktadır.

Aslan Karam erkek oyunu, 4/4 birim zamanda oynanır. Kaşıkla oynanan oyundur. Sağ ayakla başlanır, daire yönünde sağa doğru yürünür. Sağ ayak sağa basar, sol ayak yanına gelir. Bu adım üç defa tekrarlanır. Dördüncüde sağ ayak yere basar. Bu hareket 4/4 birim zamanda yapılır. Sol ayak; sağ ayağın parmak ucu hizasının hemen önüne ve topuğun hemen arka hizasına kadar her birim zamanda bir adım olmak üzere öne, arkaya, öne parmak ucunu vurur. Dördüncü birim zamanda sağın yanına basar. Eller ¼ lük birim zamanda önden sağa, ¼ lük birim zamanda sola olmak üzere, her birim zamanda sağa ve sola götürülür. Kafa, kolların gittiği yöne bakarak sağa ve sola çevrilir.

F.10a Aslan Karam Oyunu

F.10b

F.10c

F.10d

F.10e

F.10f

F.10g

F.10ğ

Dönme Hareketi: Sağ ayakla başlanarak soldan 4/4 birim zamanda 180 derece dönülür. 4/4 birim zamanda sol ayak sağ ayağın parmak ucu hizasının hemen önüne ve topuğun hemen arkası hizasına kadar her birim zamanda bir adım olmak üzere öne, arkaya, öne parmak ucunu vurur. Dördüncü birim zamanda sağın yanına basar. Soldan tekrar 180 derecelik dönüş yapılarak dönme hareketi tamamlanır.

Dönme Hareketi F.11a

F.11b

F.11c

F.11d

F.11e

F.11f

F.11g

F.11ğ

3.1.2.3. Eminem Oyunu

Eminem oyunu 4/4 birim zamanlı bir oyundur. Kadın – erkek ayrı oynandığı gibi karışık da oynanmaktadır. Hareketlerinde zıplayarak yürüme, dönme, çökme, diz vurma, çapraz yürüme hareketleri kullanılmaktadır.

Eminem Erkek Oyunu

Zıplayarak Yürüme Hareketi: Sahneye girişte genellikle sağ ayak ve sol ayağı sırayla ve sert yere basarak ileriye doğru yol alınır. Sağ ayak yere basarken sağ el, sol ayak yere basarken sol el kafa hizasından yukarıya uzatılır. Sahnede yer alındıktan sonra müzik cümlesinin sonunda diğer harekete geçilir.

F.12a “Eminem” Zıplayarak Yürüme /F.12b

F.12c

F.12d

Dönme Hareketi: Sağ ayak pençe üzerine basılarak vücut yukarı doğru kalkar, sol ayak yere basar. 8 /4 birim zamanda soldan 360 derece dönüş yapılır. Eller omuz hizasında ve dirseklerden biraz kırıktır.

F.13a “Eminem” Dönme Hareketi/ F.13b

F.13c

F.13d

F.13e

F.13f

F.13g

F.13ğ

Çökme ve Diz Vurma Hareketi: Ayaklar birleşik olarak sağa ve sola dizlerden kırılarak 4/4 birim zamanda çökülür. İki ayak üzerine çift düşülerek kaşıkların sapı göz hizasında birbirine vurulur. Sol diz yere vurulur. İki ayak üzerine çift düşülerek kaşıkların sapı tekrar birbirine vurulur. Sağ diz yere vurulur. Bu hareket dört ve katları tekrar edilir. 4/4 birim zamanda dizlerle sağa ve sola hamle yapılarak kalkılır. Eller omuz hizasında ve dirseklerden biraz kırıktır.

F.14a “Eminem”Çökme ve Dizurma / F.14b

F.14c

F.14d

F.14e

F.14f

F.14g

F.14ğ

Çapraz Yürüme Hareketi: Eller omuz hizasında ve dirseklerden biraz kırılarak tutulur. Sağ ayak sağa topuk vurur ve sol ayak yere basar, sağ ayak sol ayağın ön çaprazına

vurur ve sol ayak yere basar. Bu hareket 4/4 birim zaman ve katlarında tekrarlanır. Aynı hareketle sağa doğru daire yönünde de yürünür.

F.15a “Eminem” Çapraz Yürüme/ F.15b

F.15c

F.15d

İkinci bir çapraz yürüme hareketi de sağ ayak sağa topuk basar ve sol ayağın önüne doğru sürüklenerek getirilir. Bu arada sol ayak sağa doğru adım alır.

F.16a “Eminem” Çapraz Yürüme2 F.16b

F.16c

F.16d

Bir başka harekette ise; 1/8’lik birim zamanda sağ ayak sol ayağın önüne basar, 1/8’lik birim zamanda sol ayak yerine basar, 1/8’lik birim zamanda sağ yana basar, 1/8’lik birim zamanda sol ayak yerine basar. Eller sağ ayağın gittiği yöne doğru önden hareket eder. Bu hareket 4 sayı ve katlarına denk gelecek şekilde tekrar edilir. Halk oyunları ekipleri tarafından ellerin hareketinden esinlenerek “doldur – boşalt hareketi” denilmektedir.

F.17a “Eminem” Yürüme Hareketi3 F.17b

F.17c

F.17d

Eminem Kadın Oyunu

Kadın oyunlarında dönme ve zıplama hareketleri “A Sünne” oyunundaki gibi yapılmaktadır.

Zıplayarak Yürüme Hareketi: Sahneye girişte genellikle sağ ayak ve sol ayak sırayla ve yere sertçe basarak ileriye doğru yol alınır. Sağ ayak yere basarken sağ el, sol ayak yere basarken sol el kafa hizasından yukarıya uzatılır. Sahnede yer alındıktan sonra müzik cümlesinin sonunda diğer harekete geçilir.

F.18a “Eminem” Zıplayarak Yürüme F.18b

F.18c

F.18d

Dönme Hareketi: İki çeşit dönme hareketi kullanılmaktadır. a) Sağ ayak pençe üzerine basarak vücut yukarı doğru kalkar, sol ayak yere basar. 8 /4 birim zamanda soldan 360 derece dönüş yapılır. Eller göğüs hizasında ve dirseklerden kırıktır. b) Çift ayak üzerine zıplanarak soldan 8/4 birim zamanda 360 derece dönüş yapılır. Eller mahrem olan göğüs kısmını örtmek için önde, göğüs hizasında ve dirseklerden kırık olarak tutulur. Her zıplamada sağ ve sol eller sıra ile birisi aşağıda, diğeri göğüs hizasında olacak şekilde de oynanmaktadır.

F.19a “Eminem” Dönme Hareketi F.19b

F.19c

F.19d

F.19e

F.19f

F.19g

F.19ğ

Zıplama Hareketi: Dönme hareketindeki zıplamalar kullanılır. Çift ayak üzerinde zıplanarak genellikle 4/4 birim zamanda sağa ve sola dönüşler yapılır. Genellikle iki kadın tarafından karşılıklı zıplanarak oynanır. Birbirlerine yüzleri dönük olmak üzere kendi aralarında küçük bir daire formatında zıplanarak dönüşler yapılır.

Diğer bir hareket de Eminem Erkek oyunundaki gibi 1/8'lik birim zamanda sağ ayak sol ayağın önüne basar, 1/8'lik birim zamanda sol ayak yerine basar, 1/8'lik birim zamanda sağ yana basar, 1/8'lik birim zamanda sol ayak yerine basar. Eller sağ ayağın gittiği yöne doğru önden hareket eder. Bu hareket 4 sayı ve katlarına denk gelecek şekilde tekrar edilir.

F.20a “Eminem” Zıplama Hareketi F.20b

F.20c

F.20d

3.1.2.4. “Aslan Mustafa” Oyunu

Yörede yaygın olarak oynanan oyunlardan biri de “Aslan Mustafa”dır. Aslan Mustafa oyunu 2/4'lüktür. “Eminem” oyununda kullanılan “dönme hareketi, çökme ve diz vurma hareketi, çapraz yürüme hareketi” yaygın olarak kullanılmaktadır. Nakarat bölümünde ise şu hareket kullanılmaktadır:

Eller omuz hizasındadır. Her bir dörtlükte sol üzerine yükselerek sağ taban düşülür ve bel sağa - sola çevrilir.

3.1.2.5. Sefer Emmi Zeybeği

Yörede kaynak kişi olarak seçmiş olduğumuz Sefer GÜLCAN ve Hasan GÜLCAN'dan derlenmiştir. Sefer GÜLCAN ve Hasan GÜLCAN, ilçenin en eski müzisyen ve oyuncularındandır. Yörede Sefer GÜLCAN'a “SEFER EMMİ”, Hasan GÜLCAN'a ise “CİVCİR EMMİ” diye hitap edilmektedir. Zeybek “Civcir Emmi”ye keman ile çaldırılıp, “Sefer Emmi”ye oynattırılmak suretiyle video kaydı yapılmış olup; kaynak kişiler tarafından oyuna herhangi bir ad verilmemiştir. Zeybek oynayalım anlamına gelen “Zeybeğe Vuralım” terimini kullanmışlardır. İcra edilmesi istenilen herhangi bir müzik varsa, o müziğin veya oyunun adı söylenerek “A Süneye vuralım, Zeybeğe vuralım” vs. terimlerin kullanıldığı gözlenmiştir. Derlenmiş olan zeybeğin adı

bilinmediğinden ve zeybeği oynayan kaynak kişiden başka oyunu bilen tespit edilemediğinden zeybeğe kaynak kişinin adının verilmesinin uygun olacağını düşünmekteyiz. Bu sebeple “Sefer Emmi Zeybeği” başlığı altında oyun hakkında bilgi vermeyi uygun gördük.

Zeybek oyunları genellikle $9/4$ birim zamanlı olduğu gibi $8/4$ ve $7/4$ birim zamanlı zeybeklere de rastlamak mümkündür. Ancak, tespit etmiş olduğumuz Sefer Emmi Zeybeğinin $15/8$ 'lik olduğunu gördük. Sefer Emmi Zeybeği kaşıklı oynanan bir oyundur. Daire formatında oynanmaktadır.

Birinci Hareket: $15/8$ 'lik oyunun ilk iki sekizliğinde yerinde beklenir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak sağ ayağın önüne gelecek şekilde basar ve sağ ayak sol ayağın arkasına gelir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak sol öne basar. İki sekizlik birim zamanda sağ ayak sağ öne basar. İki sekizlik birim zamanda sol ayak sağ öne topuktan tabana doğru basar. İki sekizlik birim zamanda sol ayak sol öne topuktan tabana doğru basar ve sağ ayak hemen arkasına gelir. Üç sekizlik birim zamanda sol ayak sağ ayağın önüne topuktan tabana doğru basar. Bir sekizlik birim zamanda sol ayak sol öne basar.

F.21a “Sefer Emmi Zeybeği” Birinci Hareket F.21b

F.21c

F.21d

F.21e

F.21f

F.21g

İkinci Hareket: iki sekizlik birim zamanda sol ayak sol öne basar ve sağ ayak hemen sol ayağın arkasına gelir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak bir adım öne gelecek şekilde basar ve sağ ayak sol ayağın arkasına gelir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak bir adım öne gelecek şekilde basar ve sağ ayak sol ayağın arkasına gelir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak bir adım öne basar. İki sekizlik birim zamanda sağ ayak, vücut merkeze dönecek şekilde yana basar. İki sekizlik birim zamanda sol ayak sağ ayağın arkasına gelir. İki sekizlik birim zamanda sağ ayak, yana basar. Bir sekizlik birim zamanda sol ayak, öne basar.

F.22a “Sefer Emmi Zeybeği” İkinci Hareket

F.22b

F.22c

F.22d

F.22e

F.22f

F.22g

F.22ğ

F.22h

F.22ı

F.22i

F.22j

F.22k*F.22l**F.22m*

Üçüncü Hareket: Diz vurma hareketidir. iki sekizlik birim zaman beklenir. İki dörtlük birim zamanda çift düşüp, sağ diz yere vurulur. İki dörtlük birim zamanda sağ ayak öne basar ve sol diz yere vurulur. İki dörtlük birim zamanda sol ayak yere basar ve sağ diz vurulur. Bir sekizlik birim zamanda ayağa kalkılır.

*F.23a "Sefer Emmi Zeybeği" Diz vurma**F.23b**F.23c**F.23d**F.23e**F.23f**F.23g**F.23ğ**F.23h*

F.23ı*F.23i**F.23j**F.23k**F.23l*

Dördüncü Hareket: İki sekizlik birim zaman beklenir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak bir adım öne gelecek şekilde basar ve sağ ayak sol ayağın arkasına gelir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak bir adım öne basar. İki sekizlik birim zamanda sağ ayak, vücut merkeze dönecek şekilde yana basar. İki sekizlik birim zamanda sol ayak sağ ayağın arkasına gelir. İki sekizlik birim zamanda sağ ayak, yana basar. Bir sekizlik birim zamanda sol ayak, öne basar.

*F.24a Dördüncü Hareket**F.24b**F.24c**F.24d**F.24e**F.24f*

F.24g*F.24ğ**F.24h*

Beşinci Hareket: Çökme hareketidir. Bu çökme hareketi ile birlikte üç tam müzik birbirine bağlı çökme hareketi yapılır. Genellikle bütün hareketlerde olduğu gibi bu harekette de iki sekizlik birim zamanda beklenir. İki sekizlik birim zamanda sol ayak sol öne basar. İki sekizlik birim zamanda sağ ayak sağ öne basar. 2/4'lük birim zamanda zıplayarak çift düşülür ve sağ diz sol ayağın önüne doğru vurulur. 2/4'lük birim zamanda çift düşerek sağ ayağın önüne sol diz vurulur ve bir sekizlik birim zaman beklenir.

*F.25a "Sefer Emmi Zeybeği" Beşinci Hareket**F.25b**F.25c**F.25d**F.25e**F.25f*

Altıncı Hareket: Çökme Hareketidir. Arka arkaya iki tam müzik hareket yapılır. İki sekizlik birim zaman beklenir. 2/4'lük birim zamanda çift düşerek sağ diz vurulur. 2/4'lük birim zamanda çift düşerek sol diz vurulur. 5/8'lik birim zamanda çift düşerek sağ diz vurulur. İki sekizlik birim zaman beklenir. Çift düşerken oyunda coşkuyu

arttırmak için “O” ile “A” arasında bir ses çıkacak şekilde “HOAH” diye nara atılır. 2/4’lük birim zamanda çift düşerek sol diz vurulur. 2/4’lük birim zamanda çift düşerek sağ diz vurulur. 2/4’lük birim zamanda çift düşerek sol diz vurulur. Bir sekizlik birim zamanda sol ayak vücut soldan dönecek şekilde kalkmak için hamle yaparak sola basar. İki sekizlik birim zamanda önce sağ ayak, sonra sol ayak basarak daire merkezine dönülür.

F.26a “Sefer Emmi Zeybeği” Çökme2

F.26b

F.26c

F.26d

F.26e

F.26f

F.26g

F.26ğ

F.26h

F.26ı

F.26i

3.2 Geleneksel Giyim Kuşam

Gazipaşa giyim kuşamı genellikle tezgâhlarda pamuklu kumaşlardan dokunan alaca dokumalardan oluşur.

3.2.1. Kadın Giysileri¹

Araştırma sahasında günlük kadın ve gelin giysileri üzerinde durulmuştur.

3.2.1.1. Günlük Kadın Giysileri

Kadın giysilerinde başa, bedene ve ayağa giyilen giysiler vardır.

Baş giyilenler

Tellik, fes, sarı cember ve oyalı yazma kullanılır.

Tellik

Baş giyilen giysi parçasıdır. Pamuklu alaca dokuma kumaştan yapılmıştır. Ön kısmın üzeri altın ve gümüş paralarla bezenmiş, etrafı poşu veya yazmalarla bağlanmış bir başlıktır. Özel günlerde arkasına takma saç eklendiğinden dolayı takma saç da kullanılmaktadır. Tellik üzerine bordo fes veya fes biçimindeki keçe kullanılmakta olup, adına da Tepelik denilmektedir. Telliğin üzerinde alından arkaya doğru saran alınlık kullanılmaktadır.

Sarı Cember

Kare biçiminde üzeri çeşitli yöresel motiflerle işlenmiş, telliğin üzerine giyilen sarı renkte başörtüsüdür. Pamuklu veya ipek kumaş kullanılır. Yaklaşık 1 metre karedir. Motifler iğne oyası ile işlenmiştir.

Oyalı Yazma

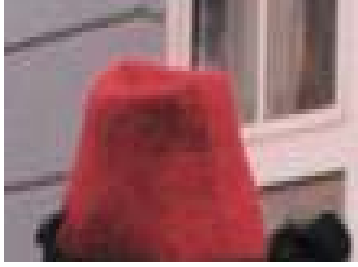
Kare biçiminde köşeleri iğne oyası ile işlenmiş başörtüsüdür. Genellikle beyaz yazma kullanılır. İğne oyası ile üzerinde de çeşitli motifler işlenmiş olanı bulunur.

¹ Bu bölüm Mustafa AKKOCA tarafından toparlanan, Ümmü AKKOCA ve Elif SAÇAKLI'ya ait kıyafetlerden oluşur.

F.27a. Tellik

F.27b. Fes

F.27c. Sarı Cember

F.27d. Tellik

F.27e. işlemeli yazma ve telliğin arkadan görünüşü

Bedene Giyilenler

İç göynek, üç etek, kaftan, tarabulus kuşak, öncek, şalvar.

İç Göynek

İçlik olarak da bilinir. İçe giyilen kıyafettir. Kaput bezinden yapılır. Üç eteğin ön kısmı açık olduğu için içliğin ön kısmına işleme yapılır. İşleme kökboyası ile boyanmış kuzu yününden yapılır. Üste giyilecek kıyafetlerin yakası direk boyuna gelmesin diye diğer kıyafetlerin yakasından taşan bir kısım vardır ve yaka işlemelidir. İçliğin yakasında düğme vardır. Önde işlemeli olan kısım çıkartılıp takılabilmektedir. Kıyafet yıkanacağı zaman nakışların zarar görmemesi için çıkartılmaktadır.

F.28a. İç Göynek (İçlik)

F.28b. İç göyneğin yakası

F.28c. İç göyneğin nakış ilemeli kısmı

Üç Etek (Çitari-Kutnu): İçliğin üzerine giyilir. Genellikle çitari veya kutnu kumaşlardan yapılmaktadır. Uzun kollu olup kol ağzları yırtmaçlı ve düğmelidir. Önü açık, belden itibaren üç parça eteklidir. Belden yukarısı içeriden astarlıdır. Üç eteklerin kenarları dilimli olup, bu dilimlerin üzeri siyah veya sarı harçlarla işlidir. Arka parçasının alttan itibaren uç kısmında çeşitler motifler işlenir. Yarım yakalı olup, ön kısım üstten düğmelidir. Düğmeler ve ilikler iğne oyası ile yapılmıştır.

F.29a. Üç etek (Çitari kumaştan yapılmış)

F.29b. Üç eteğin içten görünüşü

F.29c. Kutnu kumaştan yapılmış üç etek

F.29d. Üç eteğin köşe nakışları

F.29e. Üç eteğin kol nakışları

Salta

Üç eteğin üstüne giyilen parçadır. Çuha kumaştan veya kaputtan yapılmaktadır. Kenarları ipekten iğne oyası ile işlenmiştir. Uzun kollu olup, dizlerden itibaren üç parçadan oluşmaktadır. Ön kısmı tamamen açıktır. Bel hizasında kollarının altında kenarları iğne oyası ile işlenmiş 15-20cm çapında delik vardır. Bu deliklerden üç eteğin yanlardaki parçaları dışarıya çıkartılır. Arka kısmının alt kenarında iğne oyası ile ipek işleme vardır.

F.30a. Salta

F.30b Salta yandan görünüş

Sırmalı Salta

En üste giyilen kıyafettir. Uzun kollu ve önü açıktır. Kadife üzerine sim sırma, gümüş veya alpaka'dan çeşitli motifler işlenmiştir. Arkası, ön kısmı ve kolları komple işlemelidir. İçerisinde astar vardır.

F.31a. Sırmalı Salta (ön)

F.31b. Sırmalı Salta (arka)

F.31c. Sırmalı Salta (kol)

Havlu

Beyaz pamuklu kumaş veya kaput bezine kuzu yününden çeşitli motiflerle işlemelerden meydana gelir. (Kişisel Görüşme 3, 2005).

F.32a. Havlu

F.32b. Havlu işlemeleri

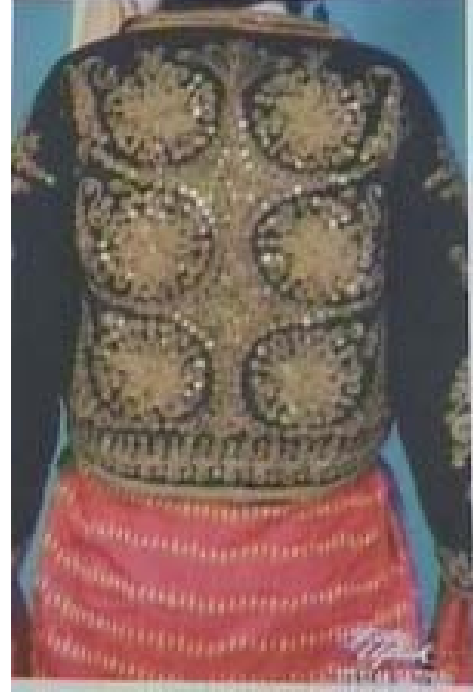
F.33.Saltalı Genç Kadın Kıyafeti

F.34a.Sırmalı Saltalı Genç Kadın Kıyafeti

F.34b.Sırmalı Salta arkadan görünüş

Ayağa Giyilenler

Ayağa ala çorap, çarık ve yemeni giyilmektedir. Kadınlar için genellikle kırmızı yemeni kullanılmıştır.

Ala Çorap

Renkli yünden örülerek üretilen, üzerinde çeşitli desenleri olan çoraptır.

Gön Çarık

Ölen hayvanların derisinden kenarları deriden yapılan iplerle büzülerek ve dikilerek yapılır.

Yemeni

Deriden ve kısmen ucu sivri, ince topuklu ayakkabıdır. Siyah ve bordo renkli kullanılır.

Şalvar

Üç eteğin yapılmış olduğu kumaştan ya da satenden yapılmaktadır. Çitariden dikilen şalvarların içi bez dokuma kumaştan astarlıdır. Beyaz kumaş ya da Amerikan Kaputundan dikilen iç don da kullanılmaktadır.

F.35a. Ala Çorap

35b. Çarık

F.35c. Yemeni

3.2.1.2. Gelin Giysileri

F.36. Tüylü Gelin Başlığı

Gelin başlığı, iç göynek, üç etek, cepken, tarabulus kuşak, Yemeni

- **Tüylü Gelin Başlığı:** Yapılan araştırma neticesinde bir yörük boyu olan Tuncer Yörüklerinde “Tüylü Gelin Başlığı” adı verilen başlığa rastlanmıştır. Üzeri renkli tüylerle süslenmiş ve önünde gümüş veya alpaka yapılı süslemeleri bulunmaktadır. Gümüş ve alpaka yapılı süsleme alınlık yerine de kullanılmaktadır. Çene altında ise gümüş veya alpaka yapılı “çenelik” bulunmaktadır.

Yörede benzer ikinci bir başlığa rastlanmamıştır.

F.37a. Gelin Kıyafeti(arka)

F.37b. Gelin Kıyafeti(ön)

F.37c. Gelin Kıyafeti(yan)

3.2.2. Erkek Giysileri

Yöre giysileri günlük erkek giysileri ve damat giysileri olarak iki grupta incelenmiştir.

3.2.2.1. Günlük Erkek Giysileri

Keçe Fes, Poşu, Altı Köşe Kasket, Göynek, Gömlek, Darabulus Kuşak, Cepken, Şalvar, Yün Çorap, Çarık-Yemenidir.

Keçe Fes

Kırmızı veya bordo renkli, tepme keçeden (yünün sıkıştırılması) konik biçimli, cumhuriyet dönemine kadar başa giyilen giysidir

Poşu

Fes üzerine, renkli ipek ince bir dokuma olarak sarılan kumaştır. Kare biçiminde uçları püsküllüdür.

Altı Köşe Kasket

Cumhuriyet döneminden itibaren altı köşe kasket kullanılmaya başlanmıştır.

Göynek

Pamuklu kumaştan dikilmiş olup, içlik olarak kullanılır.

Gömlek

Göyneğin üstüne giyilir. Alaca dokumadan meydana gelir. Pamuk ipinden, culhalık tezgâhında (dokuma yapılan yöreye ait bir tezgah) dokunan ala gömlektir. Sarı pamuklu kumaştan da yapılmaktadır.

Darabulus Kuşak

El tezgahında dokunmuş ipek kumaştan yapılmış bir çeşit kuşaktır. 2-3 metre boyunda, 15-20cm eninde ve uçları püsküllüdür. İpek- keten karışımı ve yünden dokunan kuşaklara da rastlanmaktadır.

Cepken

Yörede daha çok açık mavi veya mavi renkli çuha kumaştan yapılan önü açık bel hizasında uzun kollu bir üst giysisidir. Kenarları ve kol ağızları çeşitli renklerde kaytan işlemeli olup, ön ve arka yüzlerle, kol üstleri yöresel motiflerle kaytanla işlemelidir.

Şalvar

Ağ'ı diz altına kadar gelen siyah kumaştan yapılır. Kendi kumaşından uçkuru vardır ve kenarları kaytan işlemelidir.

Yün Çorap

Yünden meydana gelen beyaz örme çorap kullanılır.

Çarık-Yemeni

İlk kullanılanlar gön çarık kullanılmakta olup, yakın dönemde yemeni kullanılmaktadır.

Körüklü çizme

Yörede ayağa giyilen giysiler arasında körüklü çizme de yer almaktadır.

Ermenek Lastiği

Kırsal kesimlerde hâla kullanılmakta olan lastik ayakkabıdır. Dağda taşta, bağda bahçede kullanımı rahat, uzun ömürlü, çamurda, pürde budakta kaymayan bir çeşit ayakkabı olduğundan kırsal kesimde her evde rastlamak mümkündür.

F.38. Altı Köşe Kasket

F.39. Gömlek

F.40. Şalvar

F.41a. Darabulus Kuşak

F.41b. Darabulus Kuşak

F.41c. Darabulus Kuşağın Giyinişi

F.42. Yün Çorap

F.43a. Ermenek Lastiği

F.43b. Çarık

F43c8. Körüklü Çizme

F.44a. Genç Erkek Giyimi(ön)

F.44b. Genç Erkek Giyimi(arka)

3.2.2.2. Damat Giysileri

Kullanılan giysiler Fes, Poşu, gömlek, Yün Ceket, Yün Pantolon, Darabulus Kuşak, Yün Çorap, Yemeni veya Körüklü çizmedir.

F.45a. Damat Kıyafeti arka

F.45b. Damat Kıyafeti ön

3.3. Müzik

Türk halk oyunları, halkın geleneğine bağlı maddi ve manevi kültürünü, yaşantısını, düşüncelerini, sevinç ve acılarını anlatan zengin kültür değerlerimizden biridir.

Oyun müziksiz düşünölemeyeceğinden, müziklerin ezgisel yapıları da önemlidir. Gazipaşa oyunları kaşıkla oynanan oyunlarımızdandır. Kaşıkların yöreye özgü yapıları vardır. Genellikle şimşir ağacından yapılır. (şimşir ağacı serttir ve yöre tabiriyle “kaşık iyi öter.”) Kaşığın üzeri Türk motifleri ile süslenmiştir. Yöresel adı “ala kaşık”tır. Ritim saz olarak kullanılmaktadır.

Kullanılan müzikler genellikle “Kerem” dizisindedir. Kullanılan sazlar ise; bağlama, kemane, kabak kemane, klarnet, kaval, kamıştan yapılan yöresel adı “kargı düdük”, dümbelek (darbuka), davul, zurna, koltuk davulu, ala kaşıktır.

3.3.1. A Sünne Türküsünün Hikayesi

“Sünne” Gazipaşa’nın eski köylerinden birisidir. Köyün yeni adı “Akoluk”tur. A Sünne türküsünün Gevenes köyünde doğup büyüyen “Aşkıya Hasan” tarafından yakıldığı iddia edilmektedir. A Sünne türküsünün özgün, hoş bir melodisi vardır. Son zamanlarda türkü sözlerinde sıklıkla geçen “A Sünne” terimi yerine Anamur taraflarında “Gökçukur” terimi kullanıldığı görölmüştür. Ancak, Anamur’da da “Ak Sünne”, “Ah Sünne” terimleri daha sık kullanılmaktadır. Hem Gazipaşa’da, hem de Anamur’da düğünlere sürekli çalgıcı olarak giden “Abdallar” Anamur ve Gazipaşa arasında kültür taşıyıcısı olmuşlardır. Abdalların gittiği yere göre A Sünne terimini değiştirdikleri düşünölebilir. Türkünün şöyle bir öyküsü vardır.

Lakabıyla “Aşkıya Hasan” diye bilinen yeni yetme depuannlı dağlarda davar (keçi) gütmektedir. Komşu köy Sünne’den 14-15 yaşlarında bir genç kız da dağlarda çobanlık yapıp, davar güder. Bunlar iki köyün sınır bölgelerinde birlikte keçi bakarken konuşmakta, şakalaşmakta, oyunlar oynamaktadır. Gel zaman git zaman bir süreçte Aşkıya Hasan’ın içinde bir şeyler kıpırdanmaya başlar. Günler geçtikçe ateş bacayı sarar, olay dillere düşer ve Aşkıya Hasan sevgilisi Durdu’yu babası Abit’ten ister. Aşkıya hem yoksuldur, hem de üvey evlattır diye kızı vermezler. Aşkıya Hasan açar ağzını, içindeki aşk yarasını mısralara döker. Aşkıya Hasan’ın sözleri yöre halkının bağrında yaralar oluşturur ve halk tarafından benimsenir. Daha sonraları yöre halkının

mahalli sanatçıları tarafından türkü üzerinde ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. Biraz daha yürük hale getirilerek oyun havasına dönüştürülmüştür. (yörede iki ya da dört zamanlı hareketli müziklere oyun havası denilmektedir.) Durdu kızın Sünne köyünden oluşu ve dörtlüklerde köy adının sıkça zikredilmesi dolayısıyla türkünün adı “A Sünne” olarak kalır.

A sünne türküsü o gün bu gündür Gazipaşa’nın bütün köylerinde yaygın olarak çalınıp söylenmeye başlanır. Hatta saz çalmasını yeni öğrenen bir kişinin ilk olarak çalmaya çalıştığı eser A Sünne türküsüdür. (Kişisel Görüşme 4, 2005).

A Sünne Türküsünün oyunu 1996-1997 yıllarında çırağı olarak çalışmalara benim de katılmamla halk oyunları uzmanı Uğur Ural tarafından derlenmiştir. Derlenen oyunlar Gazipaşa Folklorunu Yaşatma Derneği (GAFYAD) ve Gazipaşa Halk Eğitimi Merkezi bünyesinde sahneye çıkarılmıştır.

Yöresi
Gazipasa /ANTALYA

Derleyen ve Notaya Alan
Ersan KIVRAK

Kaynak Kisi
Kerim COŞKUN- Ahmet KAYA

ASÜNNE

Derleme Tarihi
23/01/2005

SAZ..... A sün ne ye gi der ken de

4 Yol da bayram e..... de..r kende Ben dur du ya vur gun ol.dum Dag da da var gü...der kende

7 SAZ.....

10 Fine

A Sünne'ye giderken de
Yolda bayram ederken de
Ben Durdu'ya vurgun oldum
Dağda davar güderken de

A Sünne'nin gedikleri
Gök cevizdir yedikleri
Hiç aklımdan çıkmıyor da
Durdu kızın dedikleri

A Sünne'nin pelitleri
Dökülmüştür gilikleri
Ne incecik örülmüş de
Durdu kızın belikleri

A Sünne'nin gatıranı
Dallarında oturanı
Ne isterse vereceğim
Durdu kızını getirene

A Sünne'nin taşlarına
Kuşlar konar başlarına
Yangın oldum vurgun oldum
Ben Durdu'nun saçlarına

Çulhalığın hatılı da
Mendil cepte gatılı
Bu mendili sorarsan da
Durdu kızın hatırı

A Sünne'nin belenleri
Ben bilemedim gelenleri
Acep nere koyarlar da
Yar yolunda ölenleri

Ben bir keser yaptırdım da
Sünne ustalarına
Beni doktor yapsınlar da
Kızlar hastalarına

Elindeki sitile de
Su doldurmuş içine
Kız istedim vermedi de
Sakar Abit pisine

A Sünne'de tomata da
Ondan olur salata
Abit kızı vermedi de
Turşu kursun kerata

Makmara'nın (A Sünne'nin) gedikleri
Gök cevizdir yedikleri
Hiç aklımdan çıkmıyor da
Durdu kızın dedikleri

Gevenes'tir (A Sünnedir) köyümüz de
Taştan akar suyumuz
Sevip sevip ayrılmayız
O da bizim huyumuz

Yöresi
Gazipaşa /ANTALYA

Kaynak Kişi
Kerim COŞKUN

Derleyen ve Notaya Alan
Ersan KIVRAK

Derleme Tarihi
23.01/2005

EĞİLDİM KALKAMADIM

SAZ.....

4
Eğil dim kal ba ma dım da Kır pı di ya ka ma dım

7
Ya rin gelmiş de di ler de Yü zü re ba ka ma dım. SAZ.....

10
Fine

Eğildim gakamadım da
Kırpidi yakamadım
Yarin gelmiş dediler de
Yüzüne bakamadım

Taş deliktir taş delik de
Sular akar beş belik
Yarin gelmiş diyene de
Tatlı canım muştuluk

Taş başının inciri de
Saatımın zenciri
Dün gece nerdeyidin de
Goynumun güvercini

Yöresi
Gazipasa

Kaynak Kisi
Kerim Coskun

GAZIPASA ÇİFTETELLİSİ

Derleyen
Ersan KIVRAK

Derleme Tarihi
23/01/2005

Notaya Alan
Ersan KIVRAK

§

Fine

11

16

21

26

31

36

41

§

Gazipaşa Çiftetellisi

Elinin iğnesine de
Ben yandım cilvesine
Eğil bir yol öpeyim de
Kazanıp vermesine
Hey
Hadi gelin döktüröver
Hadi guzum döktüröver
Al yanaktan öptüröver
Al yanaktan öptürmezsen
Gül memelerden sıktırıver

Gara gözlüm ağlama
Garaları bağlama
Ben askere gidiyorum
Bana gönül bağlama
Hey
Hadi gelin döktüröver
Hadi guzum döktüröver
Al yanaktan öptüröver
Al yanaktan öptürmezsen
Gül memelerden sıktırıver

Ayağında mesti var
Başında bir fesi var
Siz söyleyin komşularım
Bu gelinin nesi var
Hey
Hadi gelin döktüröver
Hadi guzum döktüröver
Al yanaktan öptüröver
Al yanaktan öptürmezsen
Gül memelerden sıktırıver

Ayağında yemeni
Çevliğin de çimeni
Sen de güzel olmasaydın
Sevmeseydim ben seni
Hey
Hadi gelin döktüröver
Hadi guzum döktüröver
Al yanaktan öptüröver
Al yanaktan öptürmezsen
Gül memelerden sıktırıver

Yöresi
Gazipaşa /ANTALYA

Kaynak Kisi
Ahmet KAYA

Derleyen ve Notaya Alın
Ersan KIVRAK

Derleme Tarihi
23.01/2005

GAZİPAŞA ÇİFTTELİSİ
2

SAZ..... Fine.....

6

12

18

24

Eli nın i ğ ne si... ne.... Ben yandım cil ve si... ne..... Eğil bir yol..

ö pe.... yın..... Kazanıp ver me si..... ne Dök tü rü ver hadi ge lin dök tü rü ver

Alya rak tan öp tü rü ver Alya rak tan öp tür mez sen Gül me me ler den tüt tü rü ver

Elinin iğnesine
Ben yandım cilvesine
Eğil bir yol öpeyim
Kazanıp vermesine
Döktüröver
Hadi gelin döktüröver
Al yanaktan öptüröver
Al yanaktan öptürmezsen
Gül memelerden tüttüröver

Gara gözlüm ağlama
Garaları bağlama
Ben buralı değilim
Bana gönül bağlama
Döktüröver
Hadi guzum döktüröver
Al yanaktan öptüröver
Al yanaktan öptürmezsen
Gül memelerden sıktırıver

Ayağında mesti var
Başında bir fesi var
Siz söyleyin komşularım
Bu gelinin nesi var
BAĞLANTI

Ayağında yemeni
Çevliğin de çimeni
Sen de güzel olmasaydın
Sevmeseydim ben seni
BAĞLANTI

Yöresi
Gazipaşa / ANTALYA

Kaynak Kişi
Hasan GÜLCAN
(Circir Emni)

Derleyen
Uğur URAL

Derleme Tarihi
1996

Notaya Alan
Ersan KIVRAK

AMANBUFASÜLYE

SAZ.....

A na... mur da... bi te.....r He m sa na... ye ter He m ba na... ye te.....r

7

Ya..n da...n ha li mem yan dan yan dan se ve ri...m se ri..... can dan
İ.....ki..... can bi...r se vil mez de ya o...n dan geç... ya ben dan

Aman bu fasulye Anamur'da biter
Hem sana yeter, hem bana yeter
Yandan halimem yandan
Severim seni candan
İki can bir sevilmez
Ya ondan geç ya benden

Aman bu fasulye yedi buçuk lira
Şimdi ucuzlamış iki buçuk lira
BAĞLAN
Fasulyenin arkası nohut
Gel yarım beni kucağında uyut
BAĞLANTI

Yöresi
Gazipaşa /ANTALYA

Kaynak Kisi
Kerim COŞKUN

Derleyen ve Notaya Alan
Ehsan KIVRAK

Derleme Tarihi
23.01/2005

PENCERELERİ DAMAKLI

Pencereleri damaklı
Kızlar elma yanaklı
Çok istedim vermediler
Ne malları giymatlı

Pencereden bak bana
Altın takayım sana
Eğer altın takmasam da
Yazıklar olsun bana
BAĞLANTI

Oğlan yaylı kız yaylı da
Ben dayanamadım gayrı
Var git ellerin yarı de
Almam ben seni gayrı

Pencereden bakarsın
Çok cilveler yakarsın
Benim gibi garipleri
Sen kendine yakarsın
BAĞLANTI

Yöresi
Gazipaşa /ANTALYA

Kaynak Kişi
Ahmet KAYA

ASLAN MUSTAFA

Derleyen ve Notaya Alan
Ersan KIVRAK

Derleme Tarihi
23.01/2005

Aslan Mustafa

Hey hey hey kenardan geçeyim amman amman

Yol sizin olsun bir danem amman

Ağular içeyim amman aman

Ağ sizin olsun bir danem amman

Amanın gel gel gel gel aslan mustafam gel

Haydi gel gel garip başlı yarım vay vay

Hey hey hey bozkır dediklerin amman amman

Küçük kasaba bir danem amman

Sevile güzeller aman aman

Olmasa sabah bir danem amman

Amanın gel gel gel gel aslan mustafam gel

Haydi gel gel garip başlı yarım vay vay

Yöresi
Gazipaşa / ANTALYA

Kaynak Kişi
Ercan KAPLAN

EMİNEM

Derleyen ve Notaya Alan
Ersan KIVRAK

Derleme Tarihi
1997

SAZ..... Su gözü bah ça..... sında

su gözü bah ça..... sında hem ayva... hem nar.....r mı var SAZ.....

Emi nem çok sal h..... nır sını emi nem çok sal h..... nır sını sende bir şey le..r mi var

SAZ..... Mer ha ba Eminem na..... sil sını Kız oğ h...ni a... silsini
Oğ la...n be... ri ge.....l mez se Göğüs le...rin ka... silsini

SAZ..... Fine

Su gözü bahçesinde	Merhaba Eminem nasılsın
Hem ayva hem nar mı var	Kız oğlana asılsın
Eminem çok sallanırsın	Oğlan beri gelmezse
Sende bir şeyler mi var	Gül memelerin kasılsın
Akkaya eteğinde	Su gözünün suları
Azgan'dan diken mi var	Soğuktur içilmiyor
Eminem boynun bükülmüş	Kızları çok güzeldir
Yoksa göz diken mi var	Nazından geçilmiyor
BAĞLANTI	BAĞLANTI

Yöresi
Gazipaşa / ANTALYA

Kaynak Kisi
Ercan KAPLAN

Derleyen
Uğur URAL

Derleme Tarihi
1997

Notaya Alan
Ercan KIVRAK

ASLAN KARAM

SAZ..... Fine

Aslan ka ram gel ka ram
eller ya ri ni bul mus

fin dik h ri gır ka ram
sen de be ni m ol ka ram

Aslan karam gel karam

Fındıkları gırkaram

Eller yarini bulmuş

Sen de benim ol karam

Yöresi
Gazipasa

Kaynak Kisi
Hasan GÜLCAN
(Civciv Emmi)

Derleyen
Ugur URAL

Derleme Tarihi
1996

SEFER EMMİ ZEYBEGİ

Notaya Alan
Ersan KIVRAK

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada Gazipaşa halk oyunları ve geleneksel giyim kuşamla ilgili önemli tespitler yapılmıştır. Bunlardan birincisi; 15/8 birim zamanlı zeybektir. Zeybekle ilgili tartışmalar hâlâ ülkemizde devam etmektedir. Zeybekler genellikle 9 birim zamanlı olup, 8 ve 7 birim zamanlı zeybeklere de rastlamak mümkündür. Ancak, başka bir yörede benzerine rastlanmayan, Gazipaşa'ya özgü 15/8 birim zamanlı zeybek olduğu tespit edilmiştir.

Gazipaşa halk oyunları tespit edilerek video kaydı ve fotoğraf çekimi yapılmıştır.

Geleneksel giyim kuşamda, içlikte bulunan işlemenin aksesuar olarak kullanıldığı, başka yörelerde örneğinin görülmediği, geleneksel giyim kuşamla ilgilenenlere önemli ışık tutacak, kültürümüze katkıda bulunacak giysiler tespit edilmiştir. Tespit edilen geleneksel giysiler aslına uygun bir biçimde yaptırılarak ülke çapında tanıtılıp, kültürel zenginliğimize katkıda bulunulmalıdır.

Geleneksel giyim kuşam dokumasını bilen ve dokuma tezgâhları olan kırsal kesimlerde yaşlı kadınlar bulunmaktadır. Gazipaşa Halk Eğitim Merkezinde yeni nesle bu dokuma tekniklerini öğretecek kurslar açılmalı ve yöre halkı geleneksel giyim kuşam dokumalarına teşvik edilmelidir.

Tespit edilen oyunlar, öncelikle Gazipaşa Halk Eğitim Merkezi bünyesinde, hatta ülkemizin dört bir yanında Halk Eğitim Merkezlerinde açılan kurslarda kursiyerlere öğretilerek yaygınlaştırılmalı, Konservatuvar gibi akademik eğitim veren kurumlarda inceleme yapılarak halk oyunları derslerinde öğrencilere öğretilmelidir. Zeybeklerle ilgili tartışmalar arasına 15/8 birim zamanlı “Sefer Emmi Zeybeği” de alınmalıdır.

Oyunlarda kullanılan müzikler notalanmıştır. Öncelikle Gazipaşa'da olmak üzere Gazipaşalıların yoğun olarak yaşadığı her yerde Yerel Kültür Dernekleri kurularak yörede kullanılan oyunları, müzikleri ve geleneksel giysileri aslına uygun olarak korumalı ve gelecek nesle aktarmalıdır.

Başta Gazipaşa Belediyesi olmak üzere, Gazipaşalı olan ve ben Gazipaşa'lıyım diyen herkesin kültürel değerlerimize sahip çıkması, asli görevi olmalıdır.

KAYNAKÇA

- AND, Metin (1962), *Dionisos ve Anadolu Köylüsü*, Elit Yay. İstanbul.
- AND, Metin (1974) “Türk Folklorunda Oyun Kavramı ve Oyunun Önemi” *Uluslararası Türk Folklor Semineri Etkinlikleri*, MİFAD, Ankara.
- AND, Metin (1974), *Oyun ve Bügü*, İş Bankası Kültür Yay. İstanbul.
- AYDIN, Cengiz (1981), “Halk Oyunlarımızın Tarihçesi” *Türk Halk Müziği ve Oyunları*, Cilt:1, Sayı:5, s.210-212
- BAYKURT, Şerif (1965) *Türk Halk Oyunları*, Halk Evleri Yayınları, Ankara.
- BAYKURT, Şerif (1976), *Türkiye’de Folklor*, Kalite Matbaası, Ankara.
- BORATAV, Pertev Nail (1982), *Folklor ve Edebiyat*, Adem Yayıncılık, İstanbul.
- ÇELEBİ, Evliya, *Seyahatname*, cilt9, s.299
- EROĞLU, Türker (1988) “Türk Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Sahne Düzeni Uygulamalarının Gerekliliği ve Ortaya Çıkan Problemler” *Sempozyum Bildirileri*, MİFAD Yayınları, Ankara.
- EROĞLU, Türker (1994) *İnsan ve Oyun*, Seven-Er Ltd. Şti. Kayseri.
- EROĞLU, Türker (1995), *Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Halk Oyunları ve Halayların İncelenmesi*, Kılıçaslan Mat. Ankara.
- EROĞLU, Türker, “Türk Dans Antropolojisinde Dr. Türker EROĞLU Tarafından Kurulan Sakarya Okulu Anlayışı ve Esasları” *Basılmamış Ders Notları*, s. 25.
- GAZİMAHAL, Mahmut Ragıp (1943), “Halk Oyunları Konusunda Biyn – Bicu” *Türk Folklor Araştırmaları*”, Sayı 3, Ekim, s. 33
- Gazipaşaforum (2008), “İşte Gazipaşa’nın Nüfusu”,
<http://www.gazipasaforum.net/gazipasa-gundem-gazetesi/iste-gazipasanin-nufusu.html>
(23.01.2008)

Geziantalya.com (2009), “Gazipaşa İlçesi”

<http://www.geziantalya.com/bilgi.asp?id=116&BilgiADI=Gazipa%C5%9Fa%20%C4%B0l%C3%A7esi> (05.05.2009)

GÖDE, Osman (1990), “Beden Eğitimi Oyun Öğretimi” *Basılmamış Ders Notları*, Denizli.

GÜVENÇ, Bozkurt (1979), *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitapevi Yay. İstanbul.

HANÇERLİOĞLU, Orhan (1975) *İnanç Sözlüğü*, İstanbul.

Hayat Ansiklopedisi, (1961) S. 883, İstanbul.

KIVRAK, Hürol (2000) “Gazipaşa’da Halkbilimi Çalışması” *Basılmamış Lisans Tezi*, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

ÖRNEK, Sedat Veyis (1974) *Etnoloji Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

ÖZKAYA, Hikmet (2002), *İlçemiz Gazipaşa*, Güney Ofset, Antalya.

TÜRKAY, Cevdet (2001), *Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler, Tercüman Kaynak Eserler Dizisi*, (II.Baskı) İşaret Yayınları, Acar Matbaacılık, İstanbul.

UYSAL, Ahmet Edip (1988), “Türk Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu Açılış Konuşması”, *Sempozyum Bildirileri*, Kültür Bakanlığı HAGEM Yay., s.1, Ankara

YETKİN, Suut Kemal (1958), *Estetik*, Kültür Bakanlığı Yay. İstanbul.

YILDIZ, Ali (2008), “*Dünden Bugüne Gazipaşa Tarihi*”, *Antalya*.

Kişisel Görüşmeler

Kişisel Görüşme 1, (2005), M.Ali KÜÇÜKARSLAN, Hasdere Köyünden İstiklal Savaşı madalyalı gazimiz.

Kişisel görüşme 2, (2008), Emrullah KALAYCI, Gazipaşa Halk Eğitim Müdürü.

Kişisel Görüşme 3, (2005), Mustafa AKKOCA, Gazipaşa Turizm Meslek Lisesi Müdürü.

Kişisel Görüşme 4, (2005), Kerim COŞKUN, Ahmet KAYA, Mahallî Sanatçı.

Nota Bilgileri

“Eğildim Kalkamadım” Kaynak Kişi: Kerim COŞKUN

Derleyen ve Kemandan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Gazipaşa Çiftetellisi” Kaynak Kişi: Kerim COŞKUN

Derleyen ve Kemandan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Pencereleri Damaklı” Kaynak Kişi: Kerim COŞKUN

Derleyen ve Kemandan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“A Sünne” Türküsü Kaynak Kişi: Kerim COŞKUN ve Ahmet KAYA

Derleyen ve Bağlamadan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Aman Bu Fasülye” Kaynak Kişi: Hasan GÜLCAN

Derleyen: Uğur URAL, Kemandan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Sefer Emmi Zeybeği” Kaynak Kişi: Hasan GÜLCAN

Derleyen: Uğur URAL, Kemandan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Aslan Karam” Kaynak Kişi: Ercan KAPLAN

Derleyen: Uğur URAL, Bağlamadan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Eminem” Kaynak Kişi: Ercan KAPLAN

Derleyen ve Bağlamadan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Aslan Mustafa” Kaynak Kişi: Ahmet KAYA

Derleyen ve Bağlamadan Notalayan: Erşan KIVRAK.

“Gazipaşa Çiftetellisi 2” Kaynak Kişi: Ahmet KAYA

Derleyen ve Bağlamadan Notalayan: Erşan KIVRAK

EKLER

Ek 1 - Sözlük

a-

a sünne: Sünne, gziapaşa'da bir köy adı; a süne de bulunan a ise, türkü içerisinde geçen bir nâra.

alpaka: giyim kuşam ve süslemelerde kullanılan gümüş renginde benzer metal.

arası kesme: Bir çeşit oyun adı.

b-

bağdaşmak: Gruplaşmak, anlaşmak.

belik: Bölük, gruplar halinde ayrışma.

c-ç

cıngırtlak: Yaklaşık 1m. uzunluğunda bir ağacın düz bir yere monte edilerek, üzerine 3-4 m. uzunluğunda, 20-25cm çapında ortasında delik açılmış ağacın oturtulmasıyla oluşturulan oyun aracı.

culhalık tezgahı: Giysilerin ve çeşitli dokumaların yapıldığı dokuma tezgahı.

culhalık: Dokuma tezgahının kurulduğu yer.

çevlik: Torosların eteklerinde bir yer adı.

çezgin: Dokuma yapmak için ayrıştırılan, çözölen ip.

d-

dikelmek: Dikilmek, dik durmak.

k-

kıptırma: Temas etme, değdirme, kıpırdatma.

kipi: Etrafı çeşitli çizgilerle çiziliş alanda gözler kapatılarak çizgiye basmadan yürüme.

ö-

örken: Keçi kılından örölmüş uzun ip. Halat.

p-

pür budak: Ağaçlardan yerlere dökölmüş yaprak ve çeşitli ağaç parçaları.

s-

Salmak: Fırlatmak, atmak.

say taş: Yassı olan, yuvarlak olmayan taş.

selinti: Gazipaşa'nın eski adı.

sobi: Ebenin, saklanan oyunculardan gördüğünü “sobi!” diye bağırarak ebe taşına dokunması; saklanan oyuncuların, ebeye görünmeden ebe taşına “sobi!” diye bağırarak ebeyi tekrar ebelemesi.

y-

yalak: çukur.

yasılmak: Ellerin diz üzerine konularak kafa aşağıya bakacak şekilde eğilmek.

ÖZGEÇMİŞ

23/01/1980 yılında Antalya İli, Gazipaşa İlçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Gazipaşa'da tamamladı. Lise ikinci sınıftan itibaren Türk Halk Oyunları ve Müziği ile yakından ilgilenmeye başladı. Türk halk oyunları ve davul-zurna kursları alarak kendisini bu alanda yetiştirmeye çalıştı.

Gazipaşa'da Türk halk oyunları eğitimi çalışmalarının eksikliğini hisseden Kıvrak 1997 yılında kurulan Gazipaşa Folklorunu Yaşatma Derneği (GAFTAD)'nin kurucuları arasına girip, Halk Oyunları Uzmanı Uğur Ural ile birlikte Gazipaşa oyunlarını derleme çalışmalarına katıldı. Bir süre GAFYAD ve Gazipaşa Halk Eğitimi Merkezi bünyesinde Türk halk oyunları kursları açarak yöre halkı ve çocukların kültürel değerlerimizi daha yakından tanımaları için çaba sarf etti.

2001 yılında Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları bölümünü kazanarak öğrenim görmeye başladı. 2003 yılında Adapazarı Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan Bando sınavını kazanarak Belediye Bandosu'nda çalışmaya başladı. Bu arada öğrenimine de devam etti. 2004 yılında Adapazarı Merkez Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nde çalışmaya başladı. Birçok okulda miniklerden oluşan "Ritm Grupları" oluşturdu. Evli olan KIVRAK, Adapazarı Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nde çalışmaya devam etmektedir.